

Facultade de Ciencias da Educación e do Deporte

Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte

Materias

Curso 1

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
P02G050V01101	Anatomía: Anatomía humana para o movemento	1c	6
P02G050V01102	Educación: Aprendizaxe e control motor na educación física e o deporte	1c	6
P02G050V01103	Educación: Pedagogía da educación física e o deporte	1c	6
P02G050V01104	Fisioloxía: Fisioloxía do exercicio I	1c	6
P02G050V01105	Xogo motor	1c	6
P02G050V01201	Anatomía: Anatomía e kinesiología humana	2c	6
P02G050V01202	Psicoloxía: Psicoloxía da actividade física e o deporte	2c	6
P02G050V01203	Socioloxía: Socioloxía e historia da actividade física e o deporte	2c	6
P02G050V01204	Fundamentos da motricidade	2c	6
P02G050V01205	Fundamentos das actividades de loita	2c	6

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Anatomía: Anatomía humana para o movemento				
Materia	Anatomía: Anatomía humana para o movemento			
Código	P02G050V01101			
Titulación	Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	1c
Lingua de impartición				
Departamento	Biología funcional e ciencias da saúde			
Coordinador/a	Diz Gomez, Jose Carlos			
Profesorado	Diz Gomez, Jose Carlos Padin Iruegas, Maria Elena			
Correo-e	jcdiz@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral				

Competencias de titulación	
Código	
A3	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, na proposta de tarefas nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e o deporte
A4	Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde dos escolares debido á práctica de actividades físicas inadecuadas
A8	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, durante o proceso do adestramento deportivo
A16	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais ao campo da actividade física e a saúde
B1	Conceptualización e identificación do obxecto de estudo das Ciencias da Actividade Física e do Deporte
B2	Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte
B3	Coñecemento e comprensión dos factores fisiolóxicos e biomecánicos que condicionan a práctica da actividade física e o deporte
B5	Coñecemento e comprensión dos efectos da práctica do exercicio físico sobre a estrutura e función do corpo humano
B7	Coñecemento e comprensión dos fundamentos, estruturas e funcións das habilidades e patróns da motricidade humana
B11	Coñecemento e comprensión dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional
B13	Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional
B14	Utilización da información científica básica aplicada á actividade física e ao deporte nas súas diferentes manifestacións
B24	Actuación dentro dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional
B26	Adaptación a novas situacións, á resolución de problemas e á aprendizaxe autónoma

Competencias de materia		
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Actuación dentro dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional.		B11
Conceptualización e identificación do obxecto de estudo da anatomía para o movemento.		B1
Adaptación a novas situacións, resolución de problemas e aprendizaxe autónoma.		B26
Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da anatomía.		B2
Coñecemento e comprensión dos factores fisiolóxicos e biomecánicos que condicionan a práctica da actividade física e o deporte.	A3 A4	B3
Coñecemento e comprensión dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional.		B24
Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional.		B13
Manexo da información científica básica aplicada á actividade física e ao deporte nas súas diferentes manifestacións.	A8 A16	B2 B5 B14
Coñecemento e comprensión dos fundamentos, estruturas e funcións das habilidades e patróns da motricidade humana.	A16	B5 B7

Contidos	
Tema	
1. Terminoloxía anatómica	Xeneralidades: citoloxía, histoloxía e embrioloxía humana. Aparato locomotor: cabeza, colo, tronco e extremidades. Corazón e grandes vasos. Aparato dixestivo. Aparato respiratorio. Aparato xénito-urinario. Estesioloxía. Sistema Nervioso Periférico Cranial. Sistema nervioso da vida autónoma. Sistema Nervioso Central.
2. Estrutura xeral do corpo humano	
3. Anatomía do aparato locomotor	
4. Neuroanatomía e esplanoloxía	
Temario práctico	Prácticas de citoloxía e histoloxía. Prácticas de disección e estudo dos distintos tecidos. Identificación de estruturas en modelos anatómicos.

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	22.5	38	60.5
Prácticas de laboratorio	30	30	60
Probas de tipo test	0	30	30
*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.			

Metodoloxía docente	
	Descrición
Sesión maxistral	Exposición dos contidos da materia.
Prácticas de laboratorio	Aplicación a nivel práctico da teoría dun ámbito de coñecemento nun contexto determinado. Exercicios prácticos a través dos diversos laboratorios.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Prácticas de laboratorio	Orientación ao alumno sobre os contidos da práctica. Resolución de dúbidas.

Avaliación		
	Descrición	Cualificación
Probas de tipo test	Exame teórico: terá un valor do 50%. Preguntas de cinco opcións, sen puntuar negativos.	70% de respostas correctas.

Outros comentarios sobre a Avaliación
Manteranse os mesmos criterios en sucesivas convocatorias.

Bibliografía. Fontes de información
FERNER H. SRAUBESAN J. "Sobotta atlas de Anatomía Humana." Texto y atlas." 4ª ed. Marban SL. Madrid 1999.
MOORE KL. Ed. Panamericana, 3ª ed., Madrid, 1993.
"Atlas de Anatomía Humana" Masson S.A, Barcelona, 1996.
Masson-Williams & Wilkins, Barcelona, 1997.

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Educación: Aprendizaxe e control motor na educación física e o deporte				
Materia	Educación: Aprendizaxe e control motor na educación física e o deporte			
Código	P02G050V01102			
Titulación	Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	1c
Lingua de impartición				
Departamento	Didácticas especiais			
Coordinador/a	Romo Pérez, Vicente			
Profesorado	Romo Pérez, Vicente			
Correo-e	vicente@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	A materia de Aprendizaxe e Control Motor na Educación Física y o Deporte analiza os procesos de aprendizaxe das condutas motoras, así como todos os aspectos relacionados cos procesos de recepción da información e o seu procesamento, os mecanismos de execución e decisión, e o programa motor.			

Competencias de titulación

Código	
A1	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e ao deporte con atención ás características individuais e contextuais das persoas
A3	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, na proposta de tarefas nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e o deporte
A8	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, durante o proceso do adestramento deportivo
B1	Conceptualización e identificación do obxecto de estudo das Ciencias da Actividade Física e do Deporte
B2	Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte
B6	Coñecemento e comprensión dos efectos da práctica do exercicio físico sobre os aspectos psicolóxicos e sociais do ser humano
B7	Coñecemento e comprensión dos fundamentos, estruturas e funcións das habilidades e patróns da motricidade humana
B12	Aplicación das tecnoloxías da información e comunicación (TIC) ao ámbito das Ciencias da Actividade Física e do Deporte
B13	Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional
B24	Actuación dentro dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional
B25	Habilidade de liderado, capacidade de relación interpersoal e traballo en equipo
B26	Adaptación a novas situacións, á resolución de problemas e á aprendizaxe autónoma

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
1. Conceptualización e identificación do obxecto de estudo das Ciencias da Actividade Física e o Deporte.	B1	
2. Manexo da información científica básica aplicada á actividade física e ao deporte nas súas diferentes manifestacións en relación coa aprendizaxe e o control motor.	B2 B12	
3. Coñecemento e comprensión dos efectos da práctica do exercicio físico sobre a estrutura e función do corpo humano en relación coa aprendizaxe e control motor.	A3 A8	B6
4. Coñecemento e comprensión dos fundamentos, estruturas e funcións das habilidades e patróns da motricidade humana e a súa relación coa aprendizaxe e control motor.	A1 A3	B7
5. Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte.	B2	
6. Aplicación das tecnoloxías da información e comunicación (TIC) ao ámbito das Ciencias da Actividade Física e do Deporte.	B12	
7. Habilidade de liderado, capacidade de relación interpersoal e traballo en equipo.	B25	
8. Adaptación a novas situacións, resolución de problemas e aprendizaxe autónoma.	B26	
9. Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional.	B13	
10. Actuación dentro dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional.	B24	

Contidos	
Tema	
1. Fundamentos, características e estrutura da aprendizaxe e control motor na Educación Física.	a. Comportamento motor: fundamentos, características, estrutura da aprendizaxe e control motor. b. Evolución dos campos de estudo da aprendizaxe e control motor. c. Perspectivas teóricas da aprendizaxe motora.
2. A práctica motriz como elemento de aprendizaxe na Educación Física.	a. Tipos de práctica. b. Distribución da práctica. c. Transferencia na práctica. d. Variabilidade na práctica.
3. Control motor no ámbito da actividade física e o deporte.	a. Bases teóricas do control motor. b. Fisioloxía do control motor. c. Receptores e movemento.
4. Procesos de adquisición da habilidade motora.	a. Característica e estrutura da habilidade motriz. b. Dificultade e complexidade. c. Etapas de adquisición da habilidade motriz. d. Atención e aprendizaxe motora. e. Memoria motriz, codificación e esquecemento. f. Transferencia.
5. Mecanismos na aprendizaxe motora.	a. Modelos do comportamento motor. b. A información na aprendizaxe motora (FB). c. Percepción. d. Decisión. e. Execución.
6. Avaliación da aprendizaxe motora.	a. Medidas da aprendizaxe motora. b. Instrumentos de medida do FB extrínseco.
7. O programa motor.	a. Estructura da programación motora. b. Programa motor e patrón neuromuscular. c. A complexidade motora. d. Tipos de programa motor.

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Traballos de aula	8	16	24
Seminarios	7.5	15	22.5
Prácticas de laboratorio	15	24	39
Actividades introdutorias	2	3	5
Sesión maxistral	20	40	60

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Traballos de aula	O alumno levará a cabo exercicios baixo a supervisión do profesor sobre os modelos do comportamento motor, o programa motor e o tratamento da información.
Seminarios	Realizaranse seminarios para aprofundar na análise dos mecanismos de feedback, tipos de práctica e o control motor. O alumno terá que realizar traballos sobre os temas tratados
Prácticas de laboratorio	Análise de vídeos. Prácticas onde se analizan os mecanismos de aprendizaxe. Prácticas sobre percepción e decisión.
Actividades introdutorias	O profesor exporá aspectos básicos e introdutorios da materia.
Sesión maxistral	O profesor exporá os contidos da materia, aclarando conceptos, clasificacións, técnicas de aplicación, fundamentos, etc.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Traballos de aula	O profesor orientará ao alumno no traballo proposto, resolvendo dúbidas e realizando aclaracións.
Seminarios	O profesor orientará ao alumno no traballo proposto, resolvendo dúbidas e realizando aclaracións.
Prácticas de laboratorio	O profesor orientará ao alumno no traballo proposto, resolvendo dúbidas e realizando aclaracións.

Avaliación		
	Descrición	Cualificación
Seminarios	Avaliarase a calidade dos traballos presentados, así como a participación activa.	30

Prácticas de laboratorio	Avaliarase a participación activa nas sesións prácticas mediante unha ficha de control, así como un exame con preguntas tipo test e/ou preguntas curtas. E traballos que ten que presentar o alumno.	20
Sesión maxistral	Avaliarase cun exame tipo test e/ou pregunta curta.	50

Outros comentarios sobre a Avaliación

Gardárase a cualificación de cada un dos apartados anteriores na segunda convocatoria.

Bibliografía. Fontes de información

Anne Shumway-Cook, Marjorie H. Woollacott, **Controle Motor: teoria e aplicações**, Manole,
 Richard A. Schmidt; Craig A. Wrisberg, **Aprendizagem e Performance Motora**, Artmed editora,
 James R. Morrow, Jr., **Measurement and Evaluation in Human Performance**, HK,
 Fonseca, Vitor da, **Desenvolvimento psicomotor e aprendizagem**, Artmed,
 Oña, A, **Control y Aprendizaje Motor**, Sintesis,
 Shumway-Cook, **Controle motor**, Manole,
 Latash, **Neurophysiological Basis of movement**, HK,
 Latash, **Control of Human movement**, HK,
 Schmidt & Wrisberg, **Motor learning and performance**, HK,
 Schmidt & Lee, **Motor Control and Learning**, HK,
 Vickers, **Perception Cognition and Decision training**, HK,

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Educación: Pedagogía da educación física e o deporte				
Materia	Educación: Pedagogía da educación física e o deporte			
Código	P02G050V01103			
Titulación	Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	1c
Lingua de impartición				
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Soto Carballo, Jorge Genaro			
Profesorado	Longueira Matos, Silvana Pulido Picouto, Maria Teresa Soto Carballo, Jorge Genaro			
Correo-e	hesoto@uvigo.es			
Web	http://webs.uvigo.es/hesoto			
Descrición xeral				

Competencias de titulación

Código				
A1	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e ao deporte con atención ás características individuais e contextuais das persoas			
A5	Capacidade para planificar, desenvolver e avaliar a realización de programas de deporte e actividade física escolar			
A24	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade físico-deportiva recreativa, con atención ás características individuais e contextuais das persoas			
B1	Conceptualización e identificación do obxecto de estudo das Ciencias da Actividade Física e do Deporte			
B2	Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte			
B10	Coñecemento e comprensión dos fundamentos do deporte			
B11	Coñecemento e comprensión dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional			
B12	Aplicación das tecnoloxías da información e comunicación (TIC) ao ámbito das Ciencias da Actividade Física e do Deporte			
B14	Utilización da información científica básica aplicada á actividade física e ao deporte nas súas diferentes manifestacións			
B15	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e do deporte, con atención ás características individuais e contextuais das persoas			
B25	Habilidade de liderado, capacidade de relación interpersoal e traballo en equipo			
B26	Adaptación a novas situacións, á resolución de problemas e á aprendizaxe autónoma			

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e ao deporte con atención ás características individuais e contextuais das persoas.	A1		
Capacidade para planificar, desenvolver e avaliar a realización de programas de deporte e actividade física escolar.	A5		
Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade físico-deportiva recreativa, con atención ás características individuais e contextuais das persoas.	A24	B1	
		B2	
		B10	
		B11	
		B12	
		B14	
		B15	
		B25	
		B26	

Contidos

Tema	
------	--

BLOQUE TEMÁTICO I: A Pedagogía da Educación Física e do Deporte. Concepto e relacións con outras áreas de coñecemento.	Tema 1. As Ciencias da Actividade Física e do Deporte como ámbito de coñecemento.
BLOQUE TEMÁTICO II: A educación.	Tema 2. A Pedagogía da Educación Física e do Deporte. Tema 3. Concepto e características da educación. Tema 4. Dimensións e piares da educación. Tema 5. A educación formal, non formal e informal. Tema 6. O marco legal da educación.
BLOQUE TEMÁTICO III: A Educación Física.	Tema 7. Concepto de Educación Física. Tema 8. Os fundamentos da Educación Física: o corpo e o movemento. Tema 9: Os aspectos pedagóxicos da Educación Física.
BLOQUE TEMÁTICO IV. Pedagogía dos valores e a súa implantación na actividade física e deportiva.	Tema 10. Os valores na educación. Marco conceptual e consideracións iniciais. Tema 11. A Educación Física como contexto específico na pedagogía dos valores. Tema 12. Técnicas para educar en valores. A súa aplicación á Educación Física.
BLOQUE TEMÁTICO V: O deporte e a educación.	Tema 13. Concepto, tipos de deporte e pautas para compatibilizar o rendemento co desenvolvemento integral da persoa. Tema 14. Deporte e cambio social no século XXI. Tema 15. Aplicacións socioeducativas do deporte: turismo, saúde, inserción social, etc.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	7.5	11.25	18.75
Prácticas autónomas a través de TIC	0	10	10
Sesión maxistral	30	45	75
Traballos de aula	15	30	45

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	O profesor/a ofertaralle ao alumnado unha escolma de textos. O alumno/a, pola súa banda, elixirá entre os textos ofertados. Consistirá nunha análise crítico-reflexiva relacionada coas temáticas traballadas dentro dos contidos. Así mesmo, dentro da resolución de problemas e/ou exercicios abordarase a visualización de vídeos susceptibles de enriquecer a materia e complementar a información e os contidos que se desenvolvan nas clases.
Prácticas autónomas a través de TIC	Os alumnos/as, coa oportuna orientación do profesor/a, afondarán en cuestións concretas que non foran abordadas máis que dun xeito moi xenérico na exposición deste/a e que sexan susceptibles de tratamento de estudo recorrendo aos soportes documentais e bibliográficos pertinentes. O alumno/a realizará procuras documentais e bibliográficas para a maior comprensión dos bloques de contido. Neste senso, apoiarase nas fontes e bases de datos especializadas tanto da biblioteca da nosa universidade como doutras fontes atopadas a través de internet.
Sesión maxistral	As leccións que conforman o temario desta materia serán elaboradas e presentadas de maneira expositiva ao grupo de clase polo profesor/a, que centrará a súa exposición, preferentemente, nos aspectos nucleares de cada unidade didáctica, procurando ofrecer de maneira condensada a información esencial que posibilite obter unha visión panorámica ou de síntese de cada tema, delimitando os conceptos, as ideas e os argumentos nel implicados e solapándose cos demais do programa a fin de lograr unha integración dos módulos de contido e dos aspectos estruturais que conforman o corpus cognitivo da materia.
Traballos de aula	Os traballos de aula (traballos monográficos) terán como cometido a iniciación á investigación. Estes traballos versarán sobre unha temática previamente abortada polo profesor/a e relacionada coas temáticas dos bloques de contido.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos de aula	A atención personalizada ten por obxectivo facer o seguimento da evolución do alumno/a e apoiar o seu traballo dentro da materia. O profesor/a abordará aqueles aspectos que precisen de reforzo, asesoramento e guía para que o alumno/a acade os obxectivos marcados para esta materia.

Avaliación

Descrición	Cualificación
------------	---------------

Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	O profesor/a nos traballos sobre contidos específicos (dossier) que aporten actualidade, reflexión crítica ás temáticas, terán unha puntuación máxima do dez por cento da nota final. Estes traballos deberán ter uns requisitos de calidade académica. Estes requisitos serán abordados ao principio do curso polo profesor/a.	30
Sesión maxistral	As sesións maxistrais serán avaliadas mediante unha proba. Dita proba avaliará as competencias adquiridas que inclúen preguntas directas sobre un aspecto concreto. Os alumnos/as deben responder de maneira directa e breve en función dos coñecementos que teñen sobre a materia.	50
Traballos de aula	O traballo monográfico consiste na investigación sobre aspectos relevantes da Pedagogía da educación física e o deporte. Serán avaliados tendo en conta a calidade das achegas, o seu formato axustado aos estándares científicos, o mesmo que as exposicións monográficas, que serán avaliadas tendo en conta a capacidade expositiva diante da clase, o contido e a preparación dos materiais pertinentes de aportar calidade á materia.	20%

Outros comentarios sobre a Avaliación

Será necesario aprobar cada unha das partes sinaladas anteriormente para que se proceda a calcular a media e nota final da materia.

A cualificación final da disciplina resultará da integración das distintas notas. Deberán ser superadas todas as partes para poder obter unha cualificación positiva. O alumno/a que non realice todas as actividades de avaliación obterá unha cualificación final de SUSPENSO.

En xullo avaliarase mediante un exercicio escrito, a entrega dun traballo monográfico e o dossier feito na clase.

Bibliografía. Fontes de información

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA:

Blázquez Sánchez, D. (2001): La Educación Física. Barcelona: INDE Publicaciones.

Foro Mundial de Educación, Cultura y Deporte (2004): El Deporte: diálogo universal. Madrid: Consejo Superior de Deportes.

Paredes Ortiz, J. (2003): Teoría del deporte. Sevilla: Editorial Wanceulen editorial deportiva.

Prat Grau, M^a. (2003): Actitudes, valores y normas en la educación física y el deporte: reflexiones y propuestas didácticas. Barcelona: INDE Publicaciones.

Vázquez, B. (coord..) (2001): Bases Educativas de la Actividad Física y del Deporte. Madrid: Editorial Síntexis.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

Brasileiro, M. D. S. (2007): El Deporte y el turismo de litoral: entre los cambios sociales. Granada: Universidad de Granada.

Castillo Algarra, J. (2005): Deporte y reinserción penitenciaria. Madrid: Consejo Superior de Deportes.

Devís Devís, J. (1996): Educación Física, deporte y curriculum: investigación y desarrollo curricular. Madrid: Visor.

la Salud en el Siglo XXI. Alcoy (Alicante): Marfil.

Giménez Fuentes-Guerra, F. J. et al. (2001): Educación Física y diversidad. Huelva: Universidad.

Izquierdo Moreno, C. (2006): El profesor y su mundo: guía para maestros y profesionales de la educación. Sevilla: MAD.

Mandado Vázquez, A. y Díaz, P. (2004): Deporte y Educación: pautas para hacer compatible el rendimiento y el desarrollo integral de los jóvenes deportistas. Revista de Educación, nº 335, pp. 35-44.

Pierón, M. (2005): Para una enseñanza eficaz de las actividades físico-deportivas. Barcelona: INDE Publicaciones, 2ª edición.

Ruiz Omecaña, J. V. (2004): *Pedagogía de los valores en la Educación Física*. Madrid: Editorial CCS.

Solar Cubillas, L. V. (2003): Pierre de Coubertin : la dimensión pedagógica : la aportación del movimiento olímpico a las pedagogías corporales. Madrid: Gymnos.

Vázquez, B. y Álvarez Bueno, G. (1996): Guía para una educación no sexista. Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia.

la Actividad física. Bases epistemológicas. Madrid: Gymnos, S. A.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Fisioloxía: Fisioloxía do exercicio I**

Materia	Fisioloxía: Fisioloxía do exercicio I			
Código	P02G050V01104			
Titulación	Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	1c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento	Bioloxía funcional e ciencias da saúde Didácticas especiais			
Coordinador/a	Garcia Soidan, Jose Luis			
Profesorado	Garcia Soidan, Jose Luis Gonzalez Matias, Lucas Carmelo			
Correo-e	jlsoidan@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Esta materia pretende introducir ao alumno nos conceptos básicos da fisioloxía humana que son aplicables ao exercicio e ao deporte.			

Competencias de titulación

Código	
A1	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e ao deporte con atención ás características individuais e contextuais das persoas
A2	Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica de actividade física e deporte entre a poboación escolar
A3	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, na proposta de tarefas nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e o deporte
A4	Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde dos escolares debido á práctica de actividades físicas inadecuadas
A5	Capacidade para planificar, desenvolver e avaliar a realización de programas de deporte e actividade física escolar
A6	Capacidade para seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo adecuado para cada tipo de actividade nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e do deporte
A7	Capacidade para planificar, desenvolver e controlar o proceso de adestramento nos seus distintos niveis
A8	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, durante o proceso do adestramento deportivo
A9	Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica actividade físico-deportiva na poboación que realiza adestramento deportivo
A10	Capacidade para identificar os riscos, que se derivan para a saúde dos deportistas, da práctica de actividades físicas inadecuadas no contexto do adestramento deportivo
A13	Capacidade para avaliar a condición física e prescribir exercicio físico orientado cara á saúde
A14	Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica de actividade física e deporte entre a poboación adulta, maiores e discapacitados
A15	Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde do desenvolvemento das actividades físicas inadecuadas entre a poboación que realiza práctica física orientada á saúde
A16	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais ao campo da actividade física e a saúde
A17	Capacidade para planificar, desenvolver e controlar a realización de programas de actividades físico-deportivas orientada á saúde
A27	Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica das actividades físico-deportivas recreativas para toda a poboación
A29	Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde, da práctica de actividades físicas inadecuadas nos practicantes de actividade físico-deportiva recreativa
B1	Conceptualización e identificación do obxecto de estudo das Ciencias da Actividade Física e do Deporte
B2	Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte
B3	Coñecemento e comprensión dos factores fisiolóxicos e biomecánicos que condicionan a práctica da actividade física e o deporte
B5	Coñecemento e comprensión dos efectos da práctica do exercicio físico sobre a estrutura e función do corpo humano
B10	Coñecemento e comprensión dos fundamentos do deporte
B16	Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica da actividade física e do deporte

B18	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, aos diferentes campos da actividade física e o deporte
B19	Capacidade para avaliar a condición física e prescribir exercicio físico orientado cara á saúde
B20	Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde da práctica de actividades físicas inadecuadas

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Conceptualización e identificación do obxecto de estudo das Ciencias da Actividade Física e do Deporte.	A1	B1
Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte.	A2	B2
Coñecemento e comprensión dos factores fisiolóxicos e biomecánicos que condicionan a práctica da actividade física e o deporte.	A3	B3
Coñecemento e comprensión dos efectos da práctica do exercicio físico sobre a estrutura e función do corpo humano.	A4	B5
Coñecemento e comprensión dos fundamentos do deporte.	A5	B10
Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica da actividade física e o deporte.	A2 A6 A9 A13 A14 A17 A27	B16
Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, de comportamento e sociais, aos diferentes campos da actividade física e o deporte.	A7 A8	B18
Capacidade para avaliar a condición física e prescribir exercicio físico orientado cara á saúde.	A8 A9 A10 A13 A14 A15 A16	B19
Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde da práctica de actividades físicas inadecuadas.	A4 A9 A10 A13 A15 A29	B20

Contidos

Tema	
1. Fisioloxía do sistema nervioso.	1) Introducción, historia e aspectos xerais. Significado da Fisioloxía. 2) Membrana plasmática. Características funcionais e transporte. 3) Fenómenos eléctricos de membrana. 4) Transmisión do impulso nervioso. 5) Fisioloxía da neurona. Organización funcional do sistema nervioso. 6) Sistemas sensoriais. 7) Control motor.
2. Fisioloxía do músculo.	8) Tipos de músculos. Estrutura e función do músculo estriado. Mecánica da contracción muscular. 9) Mecanismos de excitación e contracción muscular.
4. Fisioloxía do sistema endócrino e metabolismo.	15) Hormonas. 16) Glándulas de secreción interna. 17) Hormonas esóxenas. 18) Sistema endócrino e actividade física.
3. Sistemas enerxéticos e valoración fisiolóxica do exercicio.	10) Metabolismo enerxético. 11) Fontes de enerxía. 12) Vías enerxéticas. 13) Consumo máximo de osíxeno. 14) Umbrals anaeróbicos e aeróbicos.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Prácticas de laboratorio	15	15	30
Metodoloxías integradas	4	10	14
Resolución de problemas e/ou exercicios	6	12	18

Titoría en grupo	5	5	10
Sesión maxistral	20	40	60
Probas de tipo test	2.5	0	2.5
Informes/memorias de prácticas	0	15	15

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Prácticas de laboratorio	Aplicación práctica dos temas estudados a nivel teórico. Realizaranse diversas prácticas en grupo, para unha maior fixación dos conceptos relacionados co sistema nervioso, a contracción muscular, as vías metabólicas e o control hormonal do exercicio, así como distintas probas de valoración do exercicio.
Metodoloxías integradas	Exercicios prácticos baseados na resolución de problemas a través das TIC.
Resolución de problemas e/ou exercicios	Formulación, análise, resolución e debate dun problema ou exercicio relacionado cos temas teóricos vistos na aula.
Titoría en grupo	Nestas actividades orientarase e guíarase o proceso de aprendizaxe do alumnado a través da discusión en grupo dos temas teóricos explicados na clase.
Sesión maxistral	Exposición dos contidos da materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Titoría en grupo	A atención realizarase en grupos reducidos, no despacho correspondente a cada un dos dous docentes que imparten a materia, segundo o tema do programa teórico que se trate.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Prácticas de laboratorio	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia. Elaboración dun documento por parte do alumno no que se reflictan as características do traballo levado a cabo. Os alumnos deben describir as tarefas e procedementos desenvolvidos, mostrar os resultados obtidos ou observacións realizadas, así como a análise e o tratamento de datos.	Aprobado o suspenso. Podrá suponer un incremento en un 20% de la nota una vez superada la teoría con más de 5 puntos.
Sesión maxistral	Probas para a avaliación das competencias adquiridas, que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos, etc.). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	0-80

Outros comentarios sobre a Avaliación

A
r
e
a
l

Bibliografía. Fontes de información

Berne, Robert M., **Fisiología**, 6ª ed. Barcelona : Elsevier, D.L. 2009,
Córdova, A., **Fisiología dinámica**, Barcelona [etc.] : Masson,,
Pocock, Gillian, **Fisiología humana : la base de la medicina**, 2ª ed. Barcelona : Masson, 2005,
López Chicharro, José, **Fisiología del ejercicio.**, 3ª. ed. Madrid: Panamericana, 2006,
Wilmore, J. y Costill, D., **Fisiología del esfuerzo y del deporte**, 5ª. ed. Barcelona: Paidotribo, 2004,
Bernardot, D., **Nutrición deportiva avanzada**, Madrid: Tutor, 2007,

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

RHOADES, TANNER. Fisiología Médica. Masson

ERIC R. KANDEL. Neurociencia y conducta. Madrid : Prentice Hall, D.L.

BEAR, MARK F. Neurociencia : la exploración del cerebro. Edición 3ª ed. Barcelona : Lippincott Williams & Wilkins, cop

DUANE E. HAINES. Principios de neurociencia : segunda edición .Madrid [etc.] : Elsevier Science, cop.

ERIC R. KANDEL. Principios de neurociencia: cuarta edición. McGraw-Hill Interamericana 2001

é
o
b
r
i
g

NANCI CLARK. La guía de nutrición deportiva. Badalona: Paidotribo 2006

MC ARDLE, KATCH F. y KATCH V. Fundamentos de fisiología del ejercicio. 2ª ed. Madrid: Mc Graw Hill 2004

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Fisioloxía: Fisioloxía do exercicio II/P02G050V01401

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Xogo motor				
Materia	Xogo motor			
Código	P02G050V01105			
Titulación	Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	1	1c
Lingua de impartición				
Departamento	Didácticas especiais			
Coordinador/a	Pazos Couto, Jose Maria			
Profesorado	González Palomares, Alba Pazos Couto, Jose Maria Silva Piñeiro, Roberto			
Correo-e	chema3@gmail.com			
Web	http://fatic.uvigo.es/			
Descrición xeral				

Competencias de titulación

Código	
A1	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e ao deporte con atención ás características individuais e contextuais das persoas
A3	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, na proposta de tarefas nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e o deporte
A5	Capacidade para planificar, desenvolver e avaliar a realización de programas de deporte e actividade física escolar
A6	Capacidade para seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo adecuado para cada tipo de actividade nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e do deporte
A24	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade físico-deportiva recreativa, con atención ás características individuais e contextuais das persoas
A25	Capacidade para planificar, desenvolver e controlar a realización de actividades físico-deportivas recreativas
B1	Conceptualización e identificación do obxecto de estudo das Ciencias da Actividade Física e do Deporte
B2	Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte
B9	Coñecemento e comprensión dos fundamentos do exercicio físico, xogo motor, danza, expresión corporal e actividades na natureza
B11	Coñecemento e comprensión dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional
B13	Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional
B14	Utilización da información científica básica aplicada á actividade física e ao deporte nas súas diferentes manifestacións
B15	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e do deporte, con atención ás características individuais e contextuais das persoas
B18	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, aos diferentes campos da actividade física e o deporte
B21	Capacidade para planificar, desenvolver e controlar a realización de programas de actividades físico-deportivas
B23	Capacidade para seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo adecuado para cada tipo de actividade
B24	Actuación dentro dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional
B25	Habilidade de liderado, capacidade de relación interpersoal e traballo en equipo
B26	Adaptación a novas situacións, á resolución de problemas e á aprendizaxe autónoma

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Saber aplicar os coñecementos teórico-prácticos do xogo a diferentes situacións.	A1	B1
	A5	B2
	A24	B9
	A25	B14
Saber identificar e seleccionar xogos en función dos obxectivos didácticos de diferentes tipos de sesións.	A1	B15
	A3	B18
	A5	B21
	A6	B23
		B26

Desenvolver propostas prácticas de ensinanza-aprendizaxe propias da materia, adaptando o proceso a diferentes colectivos.	A1 A5 A6	B15 B21 B23 B26
Ser capaz de reflexionar e desenvolver unha actitude crítica e autónoma na aprendizaxe dos contidos da materia.		B11 B24 B26
Adquirir destrezas específicas do docente (animador, adestrador, profesor de E.F, etc.) na presentación de xogos motores e no liderado dun grupo de persoas.	A5	B13 B25
Adquirir actitudes de preparación, anticipación, observación, análise e toma de decisións para mellorar o proceso de ensinanza-aprendizaxe en sesións de xogos motores.	A5 A6	B15 B23 B25
Contribuír ao fomento da educación non sexista e para a paz.	A1 A5 A6	B1 B11 B24
Manexar adecuadamente as técnicas de traballo e as fontes documentais propias da materia.		B2 B9 B25 B26
Ser capaz de traballar en equipo e desenvolver habilidades de liderado.	A1	B24 B25 B26

Contidos

Tema

1. Fundamentos teórico-prácticos do xogo motor.	- Historia - Definicións - Clasificacións - Teorías - Características
2. Aspectos didácticos do xogo motor.	- Tipoloxías de sesións lúdicas. - Aspectos básicos da comunicación. - Metodoloxía de presentación e condución de xogos. - Recursos en función dos contextos.
3. O xogo nos currículos de Educación Física.	- Educación Infantil - Educación Primaria - ESO - Bacharelato
4. Xogos e educación en valores.	- A educación en valores a través do xogo. - Xogos e xoguetes non sexistas. - Xogos e xoguetes de educación para a paz e a diversidade cultural. - Xogos tradicionais.
5. O xogo no medio natural.	- Historia e características. - Tipoloxía de xogos.
6. Xoguetes e materiais lúdicos.	- Historia e evolución dos xoguetes e materiais lúdicos. - O xogo motor e a sustentabilidade. - Elaboración de xoguetes e materiais lúdicos con material de refugallo.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Presentacións/exposicións	3	6	9
Debates	2	4	6
Sesión maxistral	5	0	5
Traballos de aula	5	0	5
Resolución de problemas e/ou exercicios	4	4	8
Traballos tutelados	0	8	8
Prácticas autónomas a través de TIC	0	8	8
Prácticas de laboratorio	30	30	60
Probas de tipo test	1	8	9
Resolución de problemas e/ou exercicios	3	6	9
Traballos e proxectos	2	10	12
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	10	0	10

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Actividades introdutorias	Trátase de actividades de introdución á materia e de diagnóstico inicial dos coñecementos dos estudantes.
Presentacións/exposicións	Presentacións de propostas lúdicas por parte do alumnado.
Debates	Realización de debates na clase a partir dun tema ou situación proposta.
Sesión maxistral	O profesorado exporá os contidos da materia, aclarando conceptos, clasificacións, técnicas de aplicación, fundamentos, etc.
Traballos de aula	O alumnado participará na aula mediante tarefas de resolución de problemas e propostas/análise/avaliación de actividades relacionadas coa materia.
Resolución de problemas e/ou exercicios	Resolución de problemas teórico- prácticos
Traballos tutelados	A partir das propostas do profesorado para a elaboración de xogos, o alumnado terá que propoñer diferentes xogos, que serán tutelados mediante a plataforma virtual e nas titorías.
Prácticas autónomas a través de TIC	Mediante a plataforma TEMA, o alumnado desenvolverá diferentes actividades relacionadas co emprego das novas tecnoloxías (foro, entrega de exercicios e traballos, etc.).
Prácticas de laboratorio	Trátase de participar activamente nas prácticas desenvolvidas nas instalacións deportivas.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Presentacións/exposicións	Recoméndaselle ao alumnado que consulte en horario de titorías do profesor se as tarefas de selección semanais dos xogos motores se axustan ao tema da semana e tamén cal sería a mellor maneira de facer a presentación ou exposición seguindo os fundamentos didácticos xerais e específicos lúdicos.
Traballos tutelados	Recoméndaselle ao alumnado que consulte en horario de titorías do profesor se as tarefas de selección semanais dos xogos motores se axustan ao tema da semana e tamén cal sería a mellor maneira de facer a presentación ou exposición seguindo os fundamentos didácticos xerais e específicos lúdicos.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Probas de tipo test	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (elección única). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	20
Resolución de problemas e/ou exercicios	Relacionados ca teoría e prácticas de análise e toma de decisións sobre clasificación de xogos motores segundo clasificacións vistas na teoría.	20
Traballos e proxectos	Deseño e organización de Xornadas de Xogos Motores dirixidos á adquirir competencias de autonomía, liderazgo e traballo en grupo.	30
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	Execución das tarefas/xogos propostos nas 15 clases prácticas en clases prácticas manifestando unha participación activa, observación e análise crítica sobre o proceso de ensinanza-aprendizaxe.	30

Outros comentarios sobre a Avaliación

Na primeira convocatoria:

- A parte teórica suma un 40% (probas de tipo test e Resolución de problemas e/ou exercicios)
- A parte práctica un 60% (probas prácticas... e traballos e proxectos)
- Haberá que superar con un 5 (50% da nota) tanto a parte teórica como a práctica por separado.

Para a segunda convocatoria:

- Na parte teórica: manteranse as partes aprobadas ca nota correspondente.
- Na parte práctica:
 - Non se gardarán as notas de ningunha parte da práctica
 - Poderase recuperar esta parte presentándose a un exame de Supostos Prácticos/Análisis de situacións, na que se presenta una situación ou problemática xa dada ou que pode darse relacionada con Xogos Motor, que o alumnado debe solucionar en función dos contidos teórico-prácticos impartidos ó longo da teoría e da práctica na asignatura.

- Este exame poderá ser escrito ou oral.

Bibliografía. Fontes de información

Museo virtual do xogo www.museodeljuego.org,

Bibliografía Básica

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Anatomía: Anatomía e kinesiología humana				
Materia	Anatomía: Anatomía e kinesiología humana			
Código	P02G050V01201			
Titulación	Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	2c
Lingua de impartición				
Departamento	Biología funcional e ciencias da saúde Didácticas especiais			
Coordinador/a	García García, Oscar			
Profesorado	García García, Oscar Padín Iruegas, María Elena			
Correo-e	oscargarcia@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral				

Competencias de titulación

Código	
A1	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e ao deporte con atención ás características individuais e contextuais das persoas
A3	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, na proposta de tarefas nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e o deporte
A4	Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde dos escolares debido á práctica de actividades físicas inadecuadas
A7	Capacidade para planificar, desenvolver e controlar o proceso de adestramento nos seus distintos niveis
A8	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, durante o proceso do adestramento deportivo
A11	Capacidade para planificar, desenvolver e controlar a realización de programas de adestramento deportivo
B2	Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte
B3	Coñecemento e comprensión dos factores fisiolóxicos e biomecánicos que condicionan a práctica da actividade física e o deporte

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Coñecer as características do exercicio físico sistematizado, os criterios para a súa clasificación, a terminoloxía específica e a súa representación gráfica.	A1 A3 A8	B2
Coñecer a aplicación do exercicio coa finalidade de desenvolver as calidades psicofísicas.	A3 A4 A7 A8 A11	B3
Estudar a dimensión mecánica do movemento corporal analizándoo desde os puntos de vista articular e muscular.	A1 A3 A8	

Contidos

Tema	
Tema 1. O movemento corporal e o exercicio físico. Concepto e finalidade. Diferentes enfoques na aplicación do exercicio.	Tema 1.- O movemento corporal e o exercicio físico. Concepto e finalidade. Vertentes. Diferentes enfoques na aplicación. □ Movemento corporal. □ Tarefas motrices.
Tema 2. Fundamentos de realización motriz. Mecanismos implicados na acción motriz. Factores na execución dos movementos.	Tema 2. Fundamentos de realización motriz. - Mecanismos implicados na acción motriz. - Factores na execución dos movementos.

Tema 3. Características formais do exercicio físico.	Tema 3.- Características formais do exercicio físico. □ Intensidade □ Intención □ Forma □ Técnica
Tema 5. Movements articulares.	Tema 5. Movements articulares. - Denominación. - Movements que pode efectuar cada articulación do corpo humano. - Grados de amplitude. - Planos e eixes de orientación do movemento.
Tema 6. Análise de posicións y de movements de mecánica simple e de mecánica complexa.	Tema 6. Análise de posicións e de movements. -Movements de mecánica simple. -Movements de mecánica complexa.
Tema 7. Estudo da acción muscular nos exercicios.	Tema 7. Estudo da acción muscular nos exercicios. - Tipos de contracción muscular. - Accións e funcións dos músculos. - Participación conxunta dos músculos no movemento. - Influencia da gravidade e doutras forzas externas sobre a acción muscular.
Tema 8. Análise de posicións y de movements de mecánica simple e de mecánica complexa atendendo á participación muscular.	Tema 8. Análise de posicións e de movements de mecánica simple e de mecánica complexa. - Participación muscular.
Tema 9. As calidades físicas básicas. Efectos no organismo.	Tema 9.- As calidades físicas básicas. Efectos do exercicio no organismo: □ Concepto e clases de calidades físicas básicas. □ Concepto e factores de acondicionamento físico. □ Procesos de adaptación ao exercicio físico. □ Periodización da práctica do exercicio físico. □ Evolución das capacidades motrices. □ Fundamentos para o desenvolvemento da condición física.
Tema 10. Manifestación, desenvolvemento e valoración das capacidades dependentes do aparato locomotor.	Tema 10.- Manifestación, desenvolvemento e valoración das capacidades dependentes do aparato locomotor: □ A forza. Concepto, clases e diversas clasificacións. □ Sistemas de desenvolvemento da forza. □ Valoración da forza muscular. □ A velocidade: concepto, clases e factores dos que depende. □ A flexibilidade: concepto e factores dos que depende. □ Sistemas de desenvolvemento: dinámicos e estáticos.
Tema 11. Manifestación, desenvolvemento e valoración das capacidades dependentes dos procesos de obtención e utilización de enerxía.	Tema, 11.- Manifestación, desenvolvemento e valoración das capacidades dependentes dos procesos de obtención e utilización de enerxía: □ A resistencia. Concepto e clases. □ Sistemas de adquisición da resistencia. □ Valoración da resistencia.
Tema 12. Calidades psicomotoras relacionadas coa acción muscular.	Tema 12.- Calidades psicomotoras relacionadas coa acción muscular: □ Concepto e clases de calidades psicomotoras. □ A coordinación. Concepto e tipos, segundo os diferentes criterios: □ Formas de desenvolvemento da coordinación. □ O equilibrio. Concepto e clasificacións.

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Prácticas de laboratorio	28	25	53
Resolución de problemas e/ou exercicios	5	5	10
Presentacións/exposicións	1	1	2
Sesión maxistral	16	18	34
Probas de tipo test	0.5	30	30.5
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	0.5	20	20.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Prácticas de laboratorio	No horario de prácticas de laboratorios desenvolveranse tarefas e exercicios dirixidos polo profesor sobre aspectos presentados nas clases teóricas.
Resolución de problemas e/ou exercicios	Os conceptos teóricos serán acompañados nas clases teóricas con exercicios e resolución de problemas.

Presentacións/exposición Se presentarán estudos de casos para que alumno pueda tener referencias

s

Sesión maxistral Empregarase a exposición por parte do profesor como medio principal de ensino.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	Tentarase atender de forma individualizada aos alumnos, recoñecendo os seus problemas particulares.
Prácticas de laboratorio	Tentarase atender de forma individualizada aos alumnos, recoñecendo os seus problemas particulares.
Resolución de problemas e/ou exercicios	Tentarase atender de forma individualizada aos alumnos, recoñecendo os seus problemas particulares.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Prácticas de laboratorio	Revisaranse os exercicios realizados polos alumnos.	0
Resolución de problemas e/ou exercicios	Revisaranse os exercicios realizados polos alumnos.	10
Probas de tipo test	se realizara un examen tipo test de resposta unica donde es necesario obtener al menos un 60 por ciento de respuestas correctas, teniendo en cuenta que cada 4 errores descuenta una positiva	90

Outros comentarios sobre a Avaliación

En sucesivas convocatorias os criterios de avaliación serán idénticos aos presentados *anteriormente.

É necesario obter polo menos un 60% de respostas ben contestadas no exame tipo *test, tendo en conta que cada 4 preguntas mal contestadas restan unha positiva, ou o seu parte *proporcional.

Bibliografía. Fontes de información

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Biomecánica da técnica deportiva/P02G050V01903

Metodoloxía e planificación do adestramento deportivo I/P02G050V01502

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Anatomía: Anatomía humana para o movemento/P02G050V01101

DATOS IDENTIFICATIVOS**Psicoloxía: Psicoloxía da actividade física e o deporte**

Materia	Psicoloxía: Psicoloxía da actividade física e o deporte			
Código	P02G050V01202			
Titulación	Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinale FB	Curso 1	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa Psicoloxía evolutiva e comunicación			
Coordinador/a	Fariña Rivera, Francisca			
Profesorado	Fariña Rivera, Francisca Maceira Gago, Antonio Delfin Pulido Picouto, Maria Teresa			
Correo-e	francisca@uvigo.es			
Web	http://webs.uvigo.es/francisca/			
Descrición xeral	Psicoloxía aplicada á actividade física e ao deporte: conceptos xerais. Desenvolvemento humano. Desenvolvemento e control motor (psicomotricidade). Análise do comportamento deportivo.			

Competencias de titulación

Código	
A1	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e ao deporte con atención ás características individuais e contextuais das persoas
A2	Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica de actividade física e deporte entre a poboación escolar
A3	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, na proposta de tarefas nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e o deporte
A4	Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde dos escolares debido á práctica de actividades físicas inadecuadas
A5	Capacidade para planificar, desenvolver e avaliar a realización de programas de deporte e actividade física escolar
A7	Capacidade para planificar, desenvolver e controlar o proceso de adestramento nos seus distintos niveis
A8	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, durante o proceso do adestramento deportivo
A9	Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica actividade físico-deportiva na poboación que realiza adestramento deportivo
A11	Capacidade para planificar, desenvolver e controlar a realización de programas de adestramento deportivo
A14	Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica de actividade física e deporte entre a poboación adulta, maiores e discapacitados
A15	Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde do desenvolvemento das actividades físicas inadecuadas entre a poboación que realiza práctica física orientada á saúde
A16	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais ao campo da actividade física e a saúde
A17	Capacidade para planificar, desenvolver e controlar a realización de programas de actividades físico-deportivas orientada á saúde
A24	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade físico-deportiva recreativa, con atención ás características individuais e contextuais das persoas
A25	Capacidade para planificar, desenvolver e controlar a realización de actividades físico-deportivas recreativas
A28	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, nas actividades físico-deportivas recreativas
B2	Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte
B4	Coñecemento e comprensión dos factores comportamentais e sociais que condicionan a práctica da actividade física e o deporte
B6	Coñecemento e comprensión dos efectos da práctica do exercicio físico sobre os aspectos psicolóxicos e sociais do ser humano
B7	Coñecemento e comprensión dos fundamentos, estruturas e funcións das habilidades e patróns da motricidade humana
B8	Coñecemento e comprensión da estrutura, función e desenvolvemento das diferentes manifestacións da motricidade humana

B15	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e do deporte, con atención ás características individuais e contextuais das persoas
B16	Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica da actividade física e do deporte
B18	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, aos diferentes campos da actividade física e o deporte
B26	Adaptación a novas situacións, á resolución de problemas e á aprendizaxe autónoma

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Coñecer a terminoloxía xeral e básica relativa á Psicoloxía.	A1	
Coñecer como actúan os procesos de sensación, percepción, a percepción da dor, as desordes da percepción, así como as dimensións e tipos de atención, os tipos de procesamento na atención e as alteracións de atención.	A1 A3 A5 A7 A8 A11 A14 A16 A28	B2 B4 B6 B15 B18 B26
Coñecer os procesos de memoria, modelos estruturais e modelos procesuais, memorias sensoriais, memorias de traballo, memoria a longo prazo, o esquecemento e os trastornos da memoria.	A2 A3 A8 A9 A11 A14 A16 A17	B2 B4 B6 B15 B18
Coñecer como funciona a mente humana e a súa repercusión na conduta, e viceversa.	A1 A2 A3 A7 A8 A16 A24 A25 A28	B4 B6 B18
Coñecer o desenvolvemento humano a nivel de psicomotricidade, cognición, socioafectividade e personalidade.	A1 A2 A3 A4 A5 A8 A15 A16 A28	B4 B7 B15 B18
Coñecer o comportamento do deporte.	A1 A2 A5 A14 A16	B4 B6 B8 B16 B18 B26

Contidos

Tema		
Contextualización da Psicoloxía	1. Contextualización da Psicoloxía. 2. O concepto de Psicoloxía. 3. O obxecto da Psicoloxía.	

Percepción e sensación	1.- Sensación. 1.1. Características das modalidades sensoriais. 2. Percepción. 2.1. As etapas da percepción. 2.2. Percepción da cor e a forma. 2.3. Percepción do movemento. 2.4. Percepción do espazo e o tamaño. 3. As ilusiones ópticas. 4. Percepción do tempo. 5. Percepción da dor. 6. Desordes perceptuais: agnosia visual e prosopagnosia.
Atención	1. Dimensións e tipos de atención. 2. Tipos de procesamento na atención. 3. Alteracións da atención.
Memoria	1. Modelos estruturais e modelos procesuais. 2. Memorias sensoriais. 3. Memoria de traballo. 4.- Memoria a longo prazo. 5.- O esquecemento. 6. Trastornos de memoria.
Aprendizaxe	1. As condutas innatas. 2. As condutas preasociativas. 3. Condicionamento clásico. 3.1. Procedementos do condicionamento clásico. 4. Condicionamento instrumental. 4.1. Modelos básicos de condicionamento instrumental. 4.2. Os programas de condicionamento instrumental. 4.4. A extinción. 4.5. Variables e tipos de condicionamento instrumental. 5. A aprendizaxe social 5.1. A teoría cognitiva social de Bandura. 5.2. O modelado e os seus tipos.
Motivación e emoción	1. Os motivos primarios. 2. Os motivos secundarios. 2.1. Motivo de logro. 2.2. Motivo de afiliación e poder. 2.3. Motivo para a conduta de axuda. 3. Motivación e rendemento. 3.1. Motivación intrínseca. 3.2. Motivación extrínseca. 3.3. Motivos de éxito e evitación do fracaso. 4. Emoción. 4.1 Intelixencia emocional. 5. Ansiedade e estrés. 6. Burnout.
Introdución ao desenvolvemento humano	1. Introdución. 2. Conceptos xerais. 3. Etapas evolutivas.
Desenvolvemento e control motor	1. Conceptos básicos do desenvolvemento motor. 2. Principios do crecemento. 3. Crecemento e actividades físicas.
Desenvolvemento cognitivo	1. Introdución. 2. Etapas evolutivas no desenvolvemento cognitivo. 3. Involución cognitiva no ser humano.
Desenvolvemento socioafectivo e de la personalidade	1. Introdución. 2. Desenvolvemento socioafectivo. 2.1. Principais problemas socioafectivos no ser humano. 4. Desenvolvemento da personalidade. 4.1. Trastornos da personalidade.
Análise da conduta deportiva	1. Introdución. 2. Variables a analizar na conduta deportiva. 3. Métodos de análise.

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	2	4
Traballos de aula	10	20	30
Seminarios	9	18	27

Titoría en grupo	6	0	6
Traballos tutelados	2	16	18
Sesión maxistral	19	38	57
Probas de tipo test	1	0	1
Informes/memorias de prácticas	2	0	2
Traballos e proxectos	5	0	5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introductorias	Na actividade introductoria lévase a cabo unha introdución á Psicoloxía.
Traballos de aula	O alumno, tomando como base un texto ou un vídeo, traballa o material presentado. Para isto, ofrécense unha serie de cuestións que ha responder, nas que se inclúen preguntas tipo test.
Seminarios	Nos seminarios, tomando como base un texto ou un vídeo, débátese sobre a información presentada. O alumno ha entregar unhas conclusións sobre o texto/vídeo.
Titoría en grupo	As titorías empréganse para realizar o seguimento dos traballos que se realizan en grupo e poder considerar as achegas que cada alumno realiza ao desenvolvemento destes traballos.
Traballos tutelados	O alumno ha realizar, en grupo, dous traballos sobre os temas que lle indique o profesor.
Sesión maxistral	Nas sesións maxistrais expóñense os contidos teóricos sobre os que se han examinar os alumnos, que disporán de material proporcionado polo profesor, que será o que entre no exame.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	Tanto nos seminarios, como na titoría en grupo e nos traballos tutelados, o alumno recibirá unha atención personalizada, centrada en resolver tódalas dúbidas que poida ter. Ademais, emprégase para levar os rexistros correspondentes a cada alumno sobre o esforzo realizado e o coñecemento adquirido. Para os alumnos que non poidan asistir as titorías presenciais poderán consultar ao profesor as dúbidas que teña sobre os temas da materia por correo electrónico.
Titoría en grupo	Tanto nos seminarios, como na titoría en grupo e nos traballos tutelados, o alumno recibirá unha atención personalizada, centrada en resolver tódalas dúbidas que poida ter. Ademais, emprégase para levar os rexistros correspondentes a cada alumno sobre o esforzo realizado e o coñecemento adquirido. Para os alumnos que non poidan asistir as titorías presenciais poderán consultar ao profesor as dúbidas que teña sobre os temas da materia por correo electrónico.
Seminarios	Tanto nos seminarios, como na titoría en grupo e nos traballos tutelados, o alumno recibirá unha atención personalizada, centrada en resolver tódalas dúbidas que poida ter. Ademais, emprégase para levar os rexistros correspondentes a cada alumno sobre o esforzo realizado e o coñecemento adquirido. Para os alumnos que non poidan asistir as titorías presenciais poderán consultar ao profesor as dúbidas que teña sobre os temas da materia por correo electrónico.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Probas de tipo test	O alumnado será examinado mediante unha proba tipo test ao finalizar o curso.	50
Informes/memorias de prácticas	A titoría en grupo, que suporá un 10% da cualificación. Os traballos realizados na aula, que suporán un 10% da cualificación.	20
Traballos e proxectos	Traballo grupal, que suporá un 25 % da cualificación As presentacións/exposicións dos traballos, que suporán un 5% da cualificación	30

Outros comentarios sobre a Avaliación

Para os alumnos non presenciais

a) Exame.- Para avaliar a adquisición dos coñecementos da guía aplicaranse probas tipo test, a calificación obtida supón o 50% da nota final. A proba é a mesma que para alumnos presenciais. Cabe significar que os contidos que se superen no teñen que ser, novamente, avaliados nas subseguintes probas. Estas vanse efectuar con antelación á data oficial que establece a Facultade (ver, tablón de anuncios e páxina Web da Facultade). De modo que, só terán que se presentar, a proba final, os alumnos que non superaron as probas que se foron realizando ao longo do cuatrimestre.

b) Traballos.-Para avaliar as competencias trasversais e específicas da materia valórase a evolución e o nivel de profundización e calidade dos traballos non presenciais, efectuados ao longo do cuatrimestre. A puntuación obtida suporá o 50% da nota final. A entrega dos traballos lévase a cabo con antelación á data do exame oficial. A descrición dos traballos, as datas de entrega e as notas quedarán expostos públicamente na plataforma FAITIC da Uvigo.

Segunda convocatoria, xullo.

O alumnado tanto presencial como non presencial só se ten que examinar dos contidos e destrezas que non chegou a superar na convocatoria de xuño, ao conservarse a calificación das competencias adquiridas.
A calificación final é resultado do nivel de competencia conseguida, con relación aos obxectivos da materia, na convocatoria de xuño e xullo.

Bibliografía. Fontes de información

Caballo Manrique, V., **Manual para el tratamiento cognitivo-conductual de los trastornos psicológicos**, Siglo XXI,
Cox, R., **Psicología del Deporte. Conceptos y sus aplicaciones**, Editorial Médica Panamericana,
Cruz, J., **Psicología del deporte**, Síntesis,
Dosil, J., **Psicología de la Actividad física y del deporte**, McGraw Hill,
Fariña, F. y Tortosa, F., **Introducción a la Psicología**, Biblioteca Nueva,
Gerrig, R. e Zimbardo, P., **Psicología y Vida**, Pearson. Prentice Hall,
Morris, Ch. e Maisto, A., **Psicología**, Pearson. Prentice Hall,
Puentes, A. (2003)., **Cognición y aprendizaje. Fundamentos psicológicos**, Pirámide,
Roberts, G.C., **Motivación en el deporte y el ejercicio físico**, Desclée de Bouwer.,
Tamorri, S., **Neurociencia y deporte**, Paidotribo.,
Weinberg, R. y Gould, D., **Fundamentos de psicología del deporte y del ejercicio físico**, Ariel,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Psicología do adestramento deportivo/P02G050V01911

Outros comentarios

Recoméndase:

- 1.-Ler, con anterioridade a explicación do docente, o material do tema que se vai a tratar na sesión maxistral; de selo caso, anotando as dúbidas para resolvelas na sesión maxistral.
- 2.-Ler, alo menos, dous artigos da bibliografía básica e complementaria, que recolle a presente guía docente.
- 3.-Participar activamente nas clases maxistrais, plantexando cuestións sobre os temas tratados.
- 4.-Plantexarlle ao profesor/a tódalas preguntas/consultas que considere necesarias para comprender os contidos explicados nas sesións maxistrais, así como os procedementos implicados no desenvolvemento dos traballos asignados polo docente.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Socioloxía: Socioloxía e historia da actividade física e o deporte**

Materia	Socioloxía: Socioloxía e historia da actividade física e o deporte			
Código	P02G050V01203			
Titulación	Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinale FB	Curso 1	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento	Historia, arte e xeografía Socioloxía, ciencia política e da administración e filosofía			
Coordinador/a	Rodríguez Teijeiro, Domingo			
Profesorado	Porto Porto, Benjamin Rodríguez Teijeiro, Domingo			
Correo-e	teijeiro@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Desde el punto de vista de la historia, los objetivos generales que se pretenden alcanzar en esta materia consisten en acercar al alumno/a al conocimiento de los fundamentos, conceptos, métodos, técnicas de trabajo y herramientas empleados por la ciencia histórica aplicados a los objetos concretos que representan la actividad física y el deporte, de modo que sean capaces de comprender que ambos constituyen una forma específica de práctica que evoluciona a lo largo del tempo y en relación con la sociedad concreta en la que se desarrolla. La actividad física y el deporte son conceptos diferentes, pero conectados. Actualmente el deporte constituye un "hecho social total", caracterizado por una compleja red de relaciones con otros subsistemas (cultural, económico, político, etc.). Por eso el deporte no es sólo una actividad física, sino que está determinado por los significados sociales que la sociedad le atribuye a esas prácticas. La Sociología, como ciencia de lo social, ofrece una serie de teorías y metodologías útiles para explicar las relaciones entre prácticas físicas, deporte y entorno sociocultural.			

Competencias de titulación

Código	
A1	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e ao deporte con atención ás características individuais e contextuais das persoas
A2	Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica de actividade física e deporte entre a poboación escolar
A3	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, na proposta de tarefas nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e o deporte
A20	Capacidade para administrar os servizos deportivos públicos e privados
A24	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade físico-deportiva recreativa, con atención ás características individuais e contextuais das persoas
B1	Conceptualización e identificación do obxecto de estudo das Ciencias da Actividade Física e do Deporte
B2	Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte
B3	Coñecemento e comprensión dos factores fisiolóxicos e biomecánicos que condicionan a práctica da actividade física e o deporte
B4	Coñecemento e comprensión dos factores comportamentais e sociais que condicionan a práctica da actividade física e o deporte
B7	Coñecemento e comprensión dos fundamentos, estruturas e funcións das habilidades e patróns da motricidade humana
B10	Coñecemento e comprensión dos fundamentos do deporte
B11	Coñecemento e comprensión dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional
B12	Aplicación das tecnoloxías da información e comunicación (TIC) ao ámbito das Ciencias da Actividade Física e do Deporte
B13	Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional
B14	Utilización da información científica básica aplicada á actividade física e ao deporte nas súas diferentes manifestacións
B15	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e do deporte, con atención ás características individuais e contextuais das persoas
B21	Capacidade para planificar, desenvolver e controlar a realización de programas de actividades físico-deportivas
B24	Actuación dentro dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional

B25 Habilidade de liderado, capacidade de relación interpersoal e traballo en equipo

B26 Adaptación a novas situacións, á resolución de problemas e á aprendizaxe autónoma

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e do deporte.	A1 A2 A24	B1 B2 B3 B10 B11 B14
Conceptualización e identificación do obxecto de estudo das Ciencias da Actividade Física e do Deporte desde a perspectiva da Socioloxía e a Historia.	A1 A3 A24	B1 B2 B4 B7 B10 B11 B12 B13 B14 B24 B25 B26
Coñecemento e comprensión dos factores comportamentais e sociais que condicionan a práctica da actividade física e do deporte ao longo do tempo e do espazo.	A1 A24	B4 B10 B11 B13 B14 B24 B25 B26
Coñecemento e comprensión dos efectos da práctica do exercicio físico sobre os aspectos sociais do ser humano.	A1 A3 A24	B2 B4 B13 B14 B24 B25 B26
Coñecemento e comprensión dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional.		B11 B13 B24 B25
Aplicación das tecnoloxías da información e da comunicación (TIC) ao ámbito das Ciencias da Actividade Física e do Deporte.	A1	B1 B2 B12 B14
Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional.	A1	B11 B12 B13 B14 B15 B21 B25
Habilidade de liderado, capacidade de relación interpersoal e traballo en equipo.	A1	B13 B14 B21 B24 B25 B26
Adaptación a novas situacións, resolución de problemas e aprendizaxe autónoma.	A1 A2 A20	B21 B25 B26
Relacionar os cambios no medio social cos cambios nas formas e prácticas da actividade física e o deporte.	A1	B1 B2

Contidos

Tema	
Introdución teórica e metodolóxica	A actividade física e o deporte como obxectos de estudo da Historia e da Socioloxía. Tempo e tempo histórico. Perspectiva e metodoloxía sociolóxica.
A actividade física a través do tempo	Actividade física e cultura. Actividade física na Antigüidade Clásica. Das prácticas predeportivas ao deporte.
Xénese e desenvolvemento do deporte	Sociedade industrial e deporte. O modelo deportivo inglés. Difusión internacional do deporte.
O Movemento Olímpico	A época do positivismo. O fenómeno da mundialización e as asociacións internacionais. A obra do Barón de Coubertain. A configuración do Movemento Olímpico. Ideoloxía do movemento olímpico.
Sociedade, cultura e significados.	Sociedade, socialización cultural e normativa. Significados socioculturais. Ideoloxías. Xénero
Interacción social e institucións.	Interacción social e construción social da realidade. Institucións de control. Grupos, redes e organizacións. Medios de comunicación. Mercados.
Cambio social.	Cambio social. Modernidade, posmodernidade e globalización. Novos valores e novas prácticas físico-deportivas.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Resolución de problemas e/ou exercicios	7.5	22.5	30
Presentacións/exposicións	6	1	7
Seminarios	8	40	48
Sesión maxistral	20	20	40
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	2	6	8
Informes/memorias de prácticas	0	1	1
Traballos e proxectos	0	16	16

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Resolución de problemas e/ou exercicios	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver as solucións adecuadas ou correctas mediante a exercitación de rutinas, a aplicación de fórmulas ou algoritmos, a aplicación de procedementos de transformación da información dispoñible e a interpretación dos resultados. Adóitase utilizar como complemento da lección maxistral.
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto, etc. Pódese levar a cabo individualmente ou en grupo.
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto que deberá desenvolver o estudante.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminarios	Resolución de dúbidas sobre a materia explicada nas leccións maxistras, sobre as lecturas recomendadas para a preparación das clases prácticas e seminarios. Resolución de dúbidas e problemas que poidan xurdir a medida que se desenvolva a elaboración do traballo. Calquera outro tipo de dúbida ou problema que poida formular o alumno/a.
Probas	Descrición
Traballos e proxectos	

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	Exame en forma de ensaio ou tipo test sobre os contidos da materia.	50
Informes/memorias de prácticas	Informes, memorias ou exercicios realizados nas clases prácticas e seminarios.	25
Traballos e proxectos	Realización dun traballo bibliográfico ou de investigación sobre algún tema relacionado coa materia.	25%

Outros comentarios sobre a Avaliación

<p>Valorarase a calidade das actividades realizadas e o grao de participación e implicación. En concreto, a precisión conceptual, o nivel de elaboración de ideas, a crítica fundamentada, a organización persoal de ideas e contidos, a coherencia no discurso, a claridade expositiva, o coidado nos aspectos formais académicos e de presentación, o emprego de recursos metodolóxicos e materiais.</p><p>Na segunda convocatoria de exame (xulio) os alumnos deberán presentar ou realizar aquelas probas que non superasen durante o curso académico.</p><p>No caso de alumnos non asistentes, deberán xustificar adecuadamente a causa ao comezo do cuadrimestre. Deberán realizar as mesmas probas, mais de maneira individual e non se terá en conta para a súa cualificación a presencialidade e participación.</p>

Bibliografía. Fontes de información

García Ferrando, M., **Encuesta de hábitos deportivos de los españoles**, **Diccionario Crítico de Ciencias Sociales**, Taylor, S.J. & Bogdan, R., **Introducción a los métodos cualitativos de investigación.**, Paidós, Anguera arguilaga, Mª T., **La metodología observacional en el deporte: conceptos básicos**, Vázquez Montalbán, Manuel, **Fútbol. Una religión que busca un dios**, Debate, Olivera Betrán J; Olivera Betrán A., **La crisis de la modernidad y el advenimiento de la postmodernidad: el deporte y las prácticas físicas alternativas en el tiempo de ocio actual**, Apunts: Educación Física y Deportes 1995, 41:10-29, Martínez Barreiro, A., **La construcción social del cuerpo en las sociedades contemporáneas**, Papers 2004; 73:127-152., Maguire Joseph, **Un desafío al complejo deportivo-industrial: ciencias humanas, apoyo y servicio**, Lecturas: Educación Física y Deportes. Revista Digital 2004, nº 10., Maguire, J., **Globalización y creación del Deporte Moderno**, Lecturas: Educación Física y Deportes. Revista Digital 2003, 67., Jennings, Andrew, **Los nuevos señores de los anillos**, Ediciones de la Tempestad, Hernández Mendo A; Maíz Rodríguez J. y Molina Macías M.I, **Debate conceptual abierto: violencia y deporte**, Educación Física y Deportes. Revista Digital 2004; 70, González Aja, Teresa, **Sport y autoritarismo. La utilización del deporte por el comunismo y el fascismo**, Alianza, Díaz Mintegui, C., **Deporte y construcción de las relaciones de género**, Gazeta de Antropología 1996; 12:12-25, Buñuel Heras, A, **La construcción social del cuerpo de la mujer en el deporte**, Revista Española de Investigaciones Sociológicas 68, 1994: 97-117, Barbero González, J.I., **Deporte-cultura-cuerpo: (el deporte como configurador de cultura física)**, Educación y Sociedad 1991, 9:169-178, Giner, S.; Lamo de Espinosa, E.; Torres, C., **Diccionario de Sociología.**, Alianza Editorial, Macionis, JJ & Plummer, K., **Sociología (3ª edic.)**, Pearson Educación, Hernández Sampieri, R; Fernández-Collado, C; Baptista Lucio, P., **Metodología de la investigación**, MacGraw-Hill, García Ferrando, Manuel; Puig Barata, Núria y Lagardera Otero, Francisco (comps.), **Sociología del deporte (3ª edición actualizada).**, Alianza Editorial, Massicotte, J.P. y Lessard, C., **Histoire du sport: de l'Antiquité au XIXe siècle**, Université du Québec, García, S. y Ponce, J. (coords.), **Compendio histórico de la actividad física y el deporte**, Masson, Penn, A., **Targeting schools: drill, militarism and imperialism**, Woburn, Massengale, J.D. y Swanson, R.A. (eds.), **The History of exercise and sport science**, Human Kinetics, Pastor Pradillo, **Fragmentos para una antropología de la actividad física**, Paidotribo, Mason, T., **El deporte en Gran Bretaña**, Cívitas, Durántez, C., **Las Olimpiadas Griegas**, C.O.E., Durántez, C., **Olimpia y los juegos olímpicos antiguos**, C.O.E., García Romero, F., **Los Juegos Olímpicos y el deporte en Grecia**, AUSA, D.L., Segura Munguía, S., **Los Juegos Olímpicos: educación, deporte, mitología y fiestas en la antigua Grecia**, Anaya, Moradiellos, E., **El Oficio de Historiador**, Siglo XXI, Barbero, J.I. (ed.), **Materiales de Sociología del Deporte**, Eds. de la Piqueta, **Bibliografía Complementaria**, Betancour, R. y Vilanou, C., **Historia de la Educación Física y el Deporte a través de los textos**, PPU,

Elias, N. y Dunning, E., **Deporte y ocio en el proceso de civilización**, Fondo de Cultura Económica,

Mandell, R.D., **Historia cultural del deporte**, Bellaterra,

Bibliografía Básica,

Salvador, J., **El deporte en Occidente. Historia, Cultura y Política**, Cátedra,

Devís, J. (coord.), **Actividad Física, Deporte y Salud.**, INDE,

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Fundamentos da motricidade				
Materia	Fundamentos da motricidade			
Código	P02G050V01204			
Titulación	Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	1	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Didácticas especiais			
Coordinador/a	Alvariñas Villaverde, Mirian			
Profesorado	Alvariñas Villaverde, Mirian Rey Cao, Ana Isabel			
Correo-e	myalva@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Na materia «Fundamentos da Motricidade» analizaremos os aspectos máis relevantes da motricidade humana. O corpo en movemento que interacciona cos obxectos e suxeitos do espazo de acción. Nas clases prácticas, o alumno vai experimentar distintas situacións motrices, fomentando a análise das posibilidades do movemento e as súas implicacións pedagóxicas. Diferenciar as distintas fases da acción motriz e coñecer os mecanismos de intervención.			

Competencias de titulación

Código	
A1	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e ao deporte con atención ás características individuais e contextuais das persoas
A3	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, na proposta de tarefas nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e o deporte
A5	Capacidade para planificar, desenvolver e avaliar a realización de programas de deporte e actividade física escolar
A6	Capacidade para seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo adecuado para cada tipo de actividade nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e do deporte
A24	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade físico-deportiva recreativa, con atención ás características individuais e contextuais das persoas
B2	Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte
B7	Coñecemento e comprensión dos fundamentos, estruturas e funcións das habilidades e patróns da motricidade humana
B8	Coñecemento e comprensión da estrutura, función e desenvolvemento das diferentes manifestacións da motricidade humana
B11	Coñecemento e comprensión dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional
B12	Aplicación das tecnoloxías da información e comunicación (TIC) ao ámbito das Ciencias da Actividade Física e do Deporte
B13	Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional
B25	Habilidade de liderado, capacidade de relación interpersoal e traballo en equipo
B26	Adaptación a novas situacións, á resolución de problemas e á aprendizaxe autónoma

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
1.- Coñecemento e comprensión da literatura científica do ámbito da actividade física e o deporte.		B2
2.- Coñecemento e comprensión da estrutura, función e desenvolvemento das diferentes manifestacións da motricidade humana.	A1	B7
	A3	B8
	A5	
	A6	
3.- Coñecemento e comprensión dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional.		B11
4.- Aplicación das tecnoloxías da información e comunicación (TIC) ao ámbito das Ciencias da Actividade Física e do Deporte.		B12
5.- Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional.		B13

6.- Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensinanza e aprendizaxe relativos aos fundamentos da motricidade con atención ás características individuais e contextuais das persoas.	A1 A3 A5 A6 A24
---	-----------------------------

7.- Habilidade de liderado, capacidade de relación interpersoal e traballo en equipo.	B25
8.- Adaptación a novas situacións, resolución de problemas e aprendizaxe autónoma.	B26

Contidos

Tema

1.- Clasificacións e/ou taxonomías dos fundamentos da motricidade.
2.- Fundamentos, características e estrutura das capacidades perceptivo-motrices no ámbito da actividade física e o deporte: corporalidade, espacialidade, temporalidade e as súas manifestacións derivadas.
3.- Fundamentos, características e estrutura das habilidades motrices no ámbito da actividade física e o deporte.
4.- Principios, tendencias e recursos prácticos nos distintos ámbitos de aplicación das manifestacións da motricidade.
5.- Diseño de propostas, intervención e análise en relación coas capacidades perceptivo-motrices e as habilidades motrices.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	10	20	30
Resolución de problemas e/ou exercicios	4	4	8
Traballos de aula	6.6	26.4	33
Prácticas de laboratorio	30	45	75
Actividades introdutorias	2	2	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	A docente expón os contidos da materia, aclarando conceptos, clasificacións, técnicas de aplicación, fundamentos, etc.
Resolución de problemas e/ou exercicios	O alumnado, a partir das premisas plantexadas previamente pola docente, diseña exercicios e plantexa solucións.
Traballos de aula	Traballos do alumnado a partir dun tema concreto relacionado cos contidos prácticos da materia. Poden ser individuais ou en grupo (innovación educativa, coreografía, etc).
Prácticas de laboratorio	Trátase de participar activamente nas propostas prácticas desenvolvidas nas instalacións deportivas.
Actividades introdutorias	A docente expón aspectos básicos e introdutorios da materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Resolución de problemas e/ou exercicios	Atenderanse as dúbidas e cuestións que plantexen as/os estudantes.
Traballos de aula	Atenderanse as dúbidas e cuestións que plantexen as/os estudantes.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Sesión maxistral	Avaliarase cun exame tipo test e/ou preguntas curtas.	50
Resolución de problemas e/ou exercicios	Avaliarase o traballo entregado pola/o estudante sobre os exercicios propostos. Valorarase a calidade do contido, a coherencia, aspectos formais, etc. Este apartado formará parte da avaliación dependendo da marcha do curso, podendo chegar a valer ata un 10% da nota final, o que faría que o examen se valorase cun 40% se a docente decide aplicar este criterio de avaliación.	0

Traballos de aula	Avaliaranse distintos aspectos dependendo do traballo en cuestión, como a participación, a calidade, a progresión, etc.	20
Prácticas de laboratorio	Participación activa nas clases prácticas avaliada mediante unha ficha de control.	30

Outros comentarios sobre a Avaliación

Para superar a materia en primeira convocatoria e de xeito continuo o alumnado ten que superar a parte práctica (50%) tal e como se describe no apartado de probas (traballos de aula e prácticas de laboratorio). Tamén someterase a un exame da parte teórica (50%) o día oficial do exame. Cómpre aprobar as dúas partes, teórica e práctica, para superar a materia.

En resolución de problemas:

Avaliarase o traballo entregado pola/o estudante sobre os exercicios propostos. Valorarase a calidade do contido, a coherencia, aspectos formais, etc.

Este apartado formará parte da avaliación dependendo da marcha do curso, podendo chegar a valer ata un 10% da nota final, o que faría que o examen se valorase cun 40% se a docente decide aplicar este criterio de avaliación.

Quen non cumpla cos requisitos da práctica de xeito continuo, terá que presentarse en xunio ou xulio a unha avaliación consistente en:

a) examen sobre a parte teórica da materia: 5 puntos

b) examen sobre a parte práctica da materia: 5 puntos

E imprescindible aprobar tanto o apartado a) como o b) para superar a materia.

Bibliografía. Fontes de información

Batalla, A. (2000). s. Barcelona: INDE.

Blández, J. (2000). Barcelona: INDE.

Blández, J. (2005). Barcelona: INDE.

Castañer, M. y Camerino, O. (2006). *Las bases neuro-psicológicas del movimiento. Estudio y génesis de la psicomotricidad. El movimiento en el desarrollo de la persona. La educación postural en el aula de Educación Física: una experiencia de investigación-acción en la Enseñanza Secundaria Obligatoria. Educación motriz y educación psicomotriz en Preescolar y Primaria: acciones motrices y primeros aprendizajes. La percepción espacio-temporal y la iniciación a los deportes de equipo en Primaria: unidades didácticas para Primaria. Bases teóricas de la Educación Física y el deporte* (239). Jaén: Universidad de Jaén.

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS**Fundamentos das actividades de loita**

Materia	Fundamentos das actividades de loita			
Código	P02G050V01205			
Titulación	Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	1	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Didácticas especiais			
Coordinador/a	Gutierrez Santiago, Alfonso			
Profesorado	Gutierrez Santiago, Alfonso			
Correo-e	ags@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	A materia «Fundamentos das actividades de loita» impártese no segundo cuadrimestre do primeiro curso do Grao en Ciencias da Actividade Física e do Deporte. Nesta materia proporciónase unha visión xeral dos deportes e actividades de loita. Desde unha perspectiva teórica, abórdanse as diferentes concepcións actuais máis significativas referentes ao ámbito dos deportes de loita desde un punto de vista xeral e, desde unha perspectiva práctica, realízase un percorrido a través dos deportes de loita con agarre, facendo especial fincapé no judo. Así mesmo, esta materia é fundamental dentro do plan de estudos da titulación impartida na Universidade de Vigo, posto que é a única, dentro deste, onde o alumno ten a oportunidade de obter os coñecementos necesarios sobre o ámbito dos deportes de loita, imprescindibles na formación dun Graduado en Ciencias da Actividade Física e do Deporte.			

Competencias de titulación

Código	
A1	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e ao deporte con atención ás características individuais e contextuais das persoas
A2	Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica de actividade física e deporte entre a poboación escolar
A3	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, na proposta de tarefas nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e o deporte
A4	Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde dos escolares debido á práctica de actividades físicas inadecuadas
A6	Capacidade para seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo adecuado para cada tipo de actividade nos procesos de ensino-aprendizaxe a través da actividade física e do deporte
A16	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais ao campo da actividade física e a saúde
B7	Coñecemento e comprensión dos fundamentos, estruturas e funcións das habilidades e patróns da motricidade humana
B10	Coñecemento e comprensión dos fundamentos do deporte
B12	Aplicación das tecnoloxías da información e comunicación (TIC) ao ámbito das Ciencias da Actividade Física e do Deporte
B13	Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional
B14	Utilización da información científica básica aplicada á actividade física e ao deporte nas súas diferentes manifestacións
B15	Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos á actividade física e do deporte, con atención ás características individuais e contextuais das persoas
B16	Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica da actividade física e do deporte
B18	Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais, aos diferentes campos da actividade física e o deporte
B20	Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde da práctica de actividades físicas inadecuadas
B23	Capacidade para seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo adecuado para cada tipo de actividade
B24	Actuación dentro dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional
B25	Habilidade de liderado, capacidade de relación interpersoal e traballo en equipo
B26	Adaptación a novas situacións, á resolución de problemas e á aprendizaxe autónoma

Competencias de materia		
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Coñecemento e comprensión dos fundamentos, estruturas e funcións das habilidades motrices básicas das actividades de loita.		B7
Coñecemento e comprensión dos fundamentos do judo e as actividades de loita.		B10
Aplicación das tecnoloxías da información e comunicación (TIC) ao ámbito das actividades de loita.		B12
Adaptación a novas situacións, resolución de problemas e aprendizaxe autónoma.		B26
Habilidade de liderado, capacidade de relación interpersoal e traballo en equipo.		B25
Hábitos de excelencia e calidade no exercicio profesional.		B13
Actuación dentro dos principios éticos necesarios para o correcto exercicio profesional.		B24
Capacidade para deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos ás actividades de loita, con atención ás características individuais e contextuais das persoas.	A1	B15
Capacidade para promover e avaliar a formación de hábitos perdurables e autónomos de práctica das actividades de loita.	A2	B16
Capacidade para aplicar os principios fisiolóxicos, biomecánicos, comportamentais e sociais ao ámbito do judo e das actividades de loita.	A3 A16	B18
Capacidade para identificar os riscos que se derivan para a saúde da práctica de actividades de loita de forma inadecuada.	A4	B20
Capacidade para seleccionar e saber utilizar o material e equipamento deportivo adecuado para as actividades de loita.	A6	B23
Utilización da información científica básica aplicada ao ámbito do judo e das actividades de loita.		B14

Contidos		
Tema		
Breve descrición dos contidos (en cada un dos seguintes bloques temáticos, ao final do bloque e entre parénteses, sinalaremos mediante o correspondente número -1,2,3,4- a cal ou cales fai especial referencia):	1. Fundamentación teórica das actividades de loita. 2. Fundamentos técnico-tácticos e didácticos do judo e as actividades de loita. 3. Estrutura formal e funcional do judo e as actividades de loita. 4. O proceso de iniciación deportiva ao judo.	
A) Evolución histórica dos deportes de loita (1). Descrición: nesta área temática realízase un percorrido a través das diferentes etapas históricas que ten sufrido a loita, desde a época primitiva, pasando polas civilizacións arcaicas, o mundo clásico, a idade media, etc., ata chegar á actualidade.	Breve aproximación á loita noutras civilizacións. A época primitiva. A loita nas civilizacións arcaicas: a loita no antigo Exipto, a loita en Creta e Micenas. A loita no mundo clásico I: a loita en Grecia. A loita no mundo clásico II: a loita en Roma. A loita na Idade Media.	
B) O proceso de institucionalización deportiva das actividades de loita (1-2-3). Descrición: nesta área temática explícase cal foi o proceso de deportivización que experimentaron as loitas ata chegar á súa plena institucionalización, realizando un especial fincapé en disciplinas de loita como o judo.	A loita na Época Contemporánea. A deportivización das loitas.	
C) Caracterización e concepto dos deportes de loita (1-3). Descrición: este bloque temático está destinado a efectuar un acoutamento conceptual da loita, aclarando termos que, a priori, poderían parecer idénticos para, posteriormente, establecer cales son as características comúns dos diferentes deportes de loita.	Acoutamento conceptual da loita: aclaracións terminolóxicas. Características comúns dos deportes de loita.	
D) Criterios de clasificación dos deportes de loita (1-3). Descrición: nesta área temática abordaremos a diversidade de clasificacións dos deportes de loita en función das distintas correntes doutriniais máis relevantes.	Clasificación dos deportes de loita.	
E) Bujutsu & Budo (1-3). Descrición: neste apartado efectuarase unha conceptualización e caracterización das artes marciais xaponesas, analizando o cambio sufrido ata a súa deportivización.	As artes marciais: concepto e caracterización. As artes marciais xaponesas como educación espiritual: o seu cambio en occidente -a «deportivización»-.	

F) Deportes de loita. Xeneralidades (1-2-4). Descrición: este bloque temático está destinado a efectuar un resumo da evolución sufrida polo judo desde a súa orixe ata a actualidade. Así mesmo, abordaranse os aspectos máis relevantes sobre o cerimonial característico dos deportes de loita. Por último, realizaremos un achegamento ás habilidades motrices básicas da loita.	O judo. A súa evolución. Deportes de loita. O seu cerimonial. As habilidades motrices básicas da loita.
G) Clasificación das técnicas (1-2-3). Descrición: neste apartado efectuarase unha comparación entre as técnicas utilizadas en distintos deportes de loita con agarre, desde as formas de proxectar o adversario contra o chan ata as formas de control ao adversario.	Introdución ás clasificacións. Comparativa técnica entre diferentes deportes de loita con agarre.
H) Fundamentos (Kihon) (1-2-3). Descrición: nesta área temática abordaremos fundamentos dos deportes de loita tan relevantes como o saúdo, a postura, o agarre, as caídas e as fases da técnica.	O saúdo (Rei). A postura (Shisei). As caídas (Ukemi). O agarre (Kumikata) e as fases da técnica.
I) O judo aplicado á defensa persoal (2-4). Descrición: nesta área temática abordaremos os inicios do judo como unha forma de defensa persoal -ju jitsu-, efectuando unha aplicación práctica das técnicas máis relevantes do judo ás situacións máis cotiás de defensa persoal.	Iniciación ao Ju Jutsu.
J) Regulamento arbitral (3-4). Descrición: por último, analizaremos desde un punto de vista teórico e práctico o regulamento arbitral dun dos deportes de loita máis representativos no mundo: o judo.	Regulamento arbitral.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Prácticas de laboratorio	30	45	75
Titoría en grupo	0	15	15
Sesión maxistral	22.5	33.75	56.25
Probas de tipo test	1	1.5	2.5
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	0.5	0.75	1.25

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Prácticas de laboratorio	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais relacionadas coa materia obxecto de estudo. Desenvólvense en espazos especiais con equipamento especializado (tatami).
Titoría en grupo	Consultas que o alumno mantén co profesorado da materia no tatami para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto que vai realizar o estudante.

Atención personalizada

Metodoloxías Descrición

Clases teóricas: Técnica utilizada: lección maxistral. A lección maxistral é o método máis antigo e, na actualidade, dos máis empregados no ensino universitario. A verdadeira lección maxistral non debe limitarse a expoñer conceptos ou resultados, senón tamén a mostrar, ata certo punto, como se chega a eles, é dicir, débese intentar transmitir un enfoque crítico da materia que leve o alumno a reflexionar e descubrir a relación entre os diversos conceptos e resultados que son obxecto de exposición. Actividades desenvolvidas polo profesor: - Explica os fundamentos teóricos e teórico-prácticos. Nunha clase teórica, a explicación do profesor debe reunir tres trazos esenciais: -Autenticidade científica: esixe unha actualización permanente dos coñecementos insertos en cada lección do programa. -Ordenación coherente das leccións: permite que, no curso da exposición, se poidan recordar conceptos xa vistos noutra parte do programa para relacionalos cos da lección do día, o cal induce o alumno a buscar conexións dos conceptos que aprende, forzando a súa capacidade imaxinativa e facilitando o emprego da aprendizaxe significativa. -Claridade da exposición: realizárase co ritmo adecuado, coas pausas precisas, coas reiteracións dos puntos máis importantes e de maior dificultade, coas interrupcións por parte dos alumnos, imprevistas ou previstas por parte do profesor, e aínda que sexan estimadas por este, sen que todo elo afecte ao desenvolvemento previsto do programa para cada lección. Actividades desenvolvidas polo alumno: - De forma xeral, poderíanse resumir en: -Asimila e toma apuntamentos. -Formula dúbidas e cuestións complementarias. Para un mellor proveito das clases teóricas, o alumno debe realizar as seguintes actividades: -Ler brevemente, antes de acudir a clase, a materia que vai tratar o profesor. Este hábito require disciplina mais, a cambio, proporciona un aproveitamento moi superior nas clases e, en definitiva, aforra tempo de estudo. -Escoitar co decidido propósito de entender o que se oe. -Tomar notas ordenadas dos puntos principais da explicación. -Repasar as anotacións de clase pouco despois de terminada esta. Prácticas de laboratorio: Técnica utilizada: prácticas en instalacións deportivas -tatami-. As clases prácticas constitúen unha parte esencial na formación do alumno, de tal maneira que, xunto coa parte teórica, coloca o alumno nunha situación activa, o que lle permite un desenvolvemento da súa capacidade de observación e unha comparación adecuada e complementaria entre a teoría e a práctica. A súa xusta valoración require unha revisión dos obxectivos que se perseguen na formación. Así, á súa finalización, o alumno será capaz de distinguir resultados errados ou ben erros sistemáticos na experimentación, ademais de explicar aparentes contradicións. Nese sentido, as clases prácticas han ser programadas coidadosamente xunto coa marcha do programa de clases teóricas, é dicir, a actividade levada a cabo nas clases prácticas non poderá desligarse polo alumno das explicacións que ten recibido nas clases teóricas. Actividades desenvolvidas polo profesor: - Presenta os obxectivos. - Orienta o traballo. - Realiza o seguimento. Actividades desenvolvidas polo alumno: - Experimenta e executa as tarefas propostas. - Desenvolve e aplica as tarefas cos compañeiros. Tutorías prácticas e teóricas: Técnica utilizada: tutorías personalizadas. As tutorías consisten en impartir, na medida do posible, unha asistencia individualizada, acomodada ás circunstancias específicas de cada alumno. A base da tutoría atópase na comunicación directa entre docente e discente, a través da cal é posible encamiñar de maneira personalizada as inquedanzas e dúbidas dos alumnos. No sistema de tutorías perséguese unha certa relación periódica entre profesor e alumno, de forma que este pode expoñer a aquel as súas dúbidas, problemas e calquera outra circunstancia relacionada coa materia. Non se trata de comunicar coñecementos por parte do alumnado, senón que a tutoría será un medio de comunicación entre profesor e alumno para debater sobre o que este ten feito e como aproveita e asimila os coñecementos recibidos. Actividades desenvolvidas polo profesor: - Comproba a evolución do alumno na asimilación dos contidos da materia. - Atende as consultas do alumno e axúdalle a resolver as dificultades que se atope. - Orienta nas tarefas que debe realizar e resolve dúbidas. - Recomenda os medios adecuados para vencer os problemas de aprendizaxe. - Orienta ao alumno na busca de fontes documentais encamiñadas a completar a formación deste. - E, por último, polo menos idealmente, orienta os alumnos sobre o seu futuro profesional, segundo os seus intereses, aptitudes e trazos persoais. Actividades desenvolvidas polo alumno: - Recibe orientación personalizada. - Reforza as ideas e conceptos expostos nas clases. - Desenvolve, dun modo particular, técnicas e métodos que poidan axudarlle no seu labor de asimilación de coñecementos propios da materia impartida. - O esforzo realizado polo estudante non debe ter como meta única aprobar a materia, senón a consecución dunha formación seria e, na medida do posible, de suficiente calidade.

Clases teóricas: Técnica utilizada: lección maxistral. A lección maxistral é o método máis antigo e, na actualidade, dos máis empregados no ensino universitario. A verdadeira lección maxistral non debe limitarse a expoñer conceptos ou resultados, senón tamén a mostrar, ata certo punto, como se chega a eles, é dicir, débese intentar transmitir un enfoque crítico da materia que leve o alumno a reflexionar e descubrir a relación entre os diversos conceptos e resultados que son obxecto de exposición. Actividades desenvolvidas polo profesor: - Explica os fundamentos teóricos e teórico-prácticos. Nunha clase teórica, a explicación do profesor debe reunir tres trazos esenciais: -Autenticidade científica: esixe unha actualización permanente dos coñecementos insertos en cada lección do programa. -Ordenación coherente das leccións: permite que, no curso da exposición, se poidan recordar conceptos xa vistos noutra parte do programa para relacionalos cos da lección do día, o cal induce o alumno a buscar conexións dos conceptos que aprende, forzando a súa capacidade imaxinativa e facilitando o emprego da aprendizaxe significativa. -Claridade da exposición: realizárase co ritmo adecuado, coas pausas precisas, coas reiteracións dos puntos máis importantes e de maior dificultade, coas interrupcións por parte dos alumnos, imprevistas ou previstas por parte do profesor, e aínda que sexan estimadas por este, sen que todo elo afecte ao desenvolvemento previsto do programa para cada lección. Actividades desenvolvidas polo alumno: - De forma xeral, poderíanse resumir en: -Asimila e toma apuntamentos. -Formula dúbidas e cuestións complementarias. Para un mellor proveito das clases teóricas, o alumno debe realizar as seguintes actividades: -Ler brevemente, antes de acudir a clase, a materia que vai tratar o profesor. Este hábito require disciplina mais, a cambio, proporciona un aproveitamento moi superior nas clases e, en definitiva, aforra tempo de estudo. -Escoitar co decidido propósito de entender o que se oe. -Tomar notas ordenadas dos puntos principais da explicación. -Repasar as anotacións de clase pouco despois de terminada esta. Prácticas de laboratorio: Técnica utilizada: prácticas en instalacións deportivas -tatami-. As clases prácticas constitúen unha parte esencial na formación do alumno, de tal maneira que, xunto coa parte teórica, coloca o alumno nunha situación activa, o que lle permite un desenvolvemento da súa capacidade de observación e unha comparación adecuada e complementaria entre a teoría e a práctica. A súa xusta valoración require unha revisión dos obxectivos que se perseguen na formación. Así, á súa finalización, o alumno será capaz de distinguir resultados errados ou ben erros sistemáticos na experimentación, ademais de explicar aparentes contradicións. Nese sentido, as clases prácticas han ser programadas coidadosamente xunto coa marcha do programa de clases teóricas, é dicir, a actividade levada a cabo nas clases prácticas non poderá desligarse polo alumno das explicacións que ten recibido nas clases teóricas. Actividades desenvolvidas polo profesor: - Presenta os obxectivos. - Orienta o traballo. - Realiza o seguimento. Actividades desenvolvidas polo alumno: - Experimenta e executa as tarefas propostas. - Desenvolve e aplica as tarefas cos compañeiros. Titorías prácticas e teóricas: Técnica utilizada: titorías personalizadas. As titorías consisten en impartir, na medida do posible, unha asistencia individualizada, acomodada ás circunstancias específicas de cada alumno. A base da titoría atópase na comunicación directa entre docente e discente, a través da cal é posible encamiñar de maneira personalizada as inquedanzas e dúbidas dos alumnos. No sistema de titorías perséguese unha certa relación periódica entre profesor e alumno, de forma que este pode expoñer a aquel as súas dúbidas, problemas e calquera outra circunstancia relacionada coa materia. Non se trata de comunicar coñecementos por parte do alumnado, senón que a titoría será un medio de comunicación entre profesor e alumno para debater sobre o que este ten feito e como aproveita e asimila os coñecementos recibidos. Actividades desenvolvidas polo profesor: - Comproba a evolución do alumno na asimilación dos contidos da materia. - Atende as consultas do alumno e axúdalle a resolver as dificultades que se atope. - Orienta nas tarefas que debe realizar e resolve dúbidas. - Recomenda os medios adecuados para vencer os problemas de aprendizaxe. - Orienta ao alumno na busca de fontes documentais encamiñadas a completar a formación deste. - E, por último, polo menos idealmente, orienta os alumnos sobre o seu futuro profesional, segundo os seus intereses, aptitudes e trazos persoais. Actividades desenvolvidas polo alumno: - Recibe orientación personalizada. - Reforza as ideas e conceptos expostos nas clases. - Desenvolve, dun modo particular, técnicas e métodos que poidan axudarlle no seu labor de asimilación de coñecementos propios da materia impartida. - O esforzo realizado polo estudante non debe ter como meta única aprobar a materia, senón a consecución dunha formación seria e, na medida do posible, de suficiente calidade.

Titoría en grupo

Clases teóricas: Técnica utilizada: lección maxistral. A lección maxistral é o método máis antigo e, na actualidade, dos máis empregados no ensino universitario. A verdadeira lección maxistral non debe limitarse a expoñer conceptos ou resultados, senón tamén a mostrar, ata certo punto, como se chega a eles, é dicir, débese intentar transmitir un enfoque crítico da materia que leve o alumno a reflexionar e descubrir a relación entre os diversos conceptos e resultados que son obxecto de exposición. Actividades desenvolvidas polo profesor: - Explica os fundamentos teóricos e teórico-prácticos. Nunha clase teórica, a explicación do profesor debe reunir tres trazos esenciais: -Autenticidade científica: esixe unha actualización permanente dos coñecementos insertos en cada lección do programa. -Ordenación coherente das leccións: permite que, no curso da exposición, se poidan recordar conceptos xa vistos noutra parte do programa para relacionalos cos da lección do día, o cal induce o alumno a buscar conexións dos conceptos que aprende, forzando a súa capacidade imaxinativa e facilitando o emprego da aprendizaxe significativa. -Claridade da exposición: realizárase co ritmo adecuado, coas pausas precisas, coas reiteracións dos puntos máis importantes e de maior dificultade, coas interrupcións por parte dos alumnos, imprevistas ou previstas por parte do profesor, e aínda que sexan estimadas por este, sen que todo elo afecte ao desenvolvemento previsto do programa para cada lección. Actividades desenvolvidas polo alumno: - De forma xeral, poderíanse resumir en: -Asimila e toma apuntamentos. -Formula dúbidas e cuestións complementarias. Para un mellor proveito das clases teóricas, o alumno debe realizar as seguintes actividades: -Ler brevemente, antes de acudir a clase, a materia que vai tratar o profesor. Este hábito require disciplina mais, a cambio, proporciona un aproveitamento moi superior nas clases e, en definitiva, aforra tempo de estudo. -Escoitar co decidido propósito de entender o que se oe. -Tomar notas ordenadas dos puntos principais da explicación. -Repasar as anotacións de clase pouco despois de terminada esta. Prácticas de laboratorio: Técnica utilizada: prácticas en instalacións deportivas -tatami-. As clases prácticas constitúen unha parte esencial na formación do alumno, de tal maneira que, xunto coa parte teórica, coloca o alumno nunha situación activa, o que lle permite un desenvolvemento da súa capacidade de observación e unha comparación adecuada e complementaria entre a teoría e a práctica. A súa xusta valoración require unha revisión dos obxectivos que se perseguen na formación. Así, á súa finalización, o alumno será capaz de distinguir resultados errados ou ben erros sistemáticos na experimentación, ademais de explicar aparentes contradicións. Nese sentido, as clases prácticas han ser programadas coidadosamente xunto coa marcha do programa de clases teóricas, é dicir, a actividade levada a cabo nas clases prácticas non poderá desligarse polo alumno das explicacións que ten recibido nas clases teóricas. Actividades desenvolvidas polo profesor: - Presenta os obxectivos. - Orienta o traballo. - Realiza o seguimento. Actividades desenvolvidas polo alumno: - Experimenta e executa as tarefas propostas. - Desenvolve e aplica as tarefas cos compañeiros. Titorías prácticas e teóricas: Técnica utilizada: titorías personalizadas. As titorías consisten en impartir, na medida do posible, unha asistencia individualizada, acomodada ás circunstancias específicas de cada alumno. A base da titoría atópase na comunicación directa entre docente e discente, a través da cal é posible encamiñar de maneira personalizada as inquedanzas e dúbidas dos alumnos. No sistema de titorías perséguese unha certa relación periódica entre profesor e alumno, de forma que este pode expoñer a aquel as súas dúbidas, problemas e calquera outra circunstancia relacionada coa materia. Non se trata de comunicar coñecementos por parte do alumnado, senón que a titoría será un medio de comunicación entre profesor e alumno para debater sobre o que este ten feito e como aproveita e asimila os coñecementos recibidos. Actividades desenvolvidas polo profesor: - Comproba a evolución do alumno na asimilación dos contidos da materia. - Atende as consultas do alumno e axúdalle a resolver as dificultades que se atope. - Orienta nas tarefas que debe realizar e resolve dúbidas. - Recomenda os medios adecuados para vencer os problemas de aprendizaxe. - Orienta ao alumno na busca de fontes documentais encamiñadas a completar a formación deste. - E, por último, polo menos idealmente, orienta os alumnos sobre o seu futuro profesional, segundo os seus intereses, aptitudes e trazos persoais. Actividades desenvolvidas polo alumno: - Recibe orientación personalizada. - Reforza as ideas e conceptos expostos nas clases. - Desenvolve, dun modo particular, técnicas e métodos que poidan axudarlle no seu labor de asimilación de coñecementos propios da materia impartida. - O esforzo realizado polo estudante non debe ter como meta única aprobar a materia, senón a consecución dunha formación seria e, na medida do posible, de suficiente calidade.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Prácticas de laboratorio	A avaliación da docencia práctica realizarase de forma continua mediante o control da asistencia dos alumnos.	Es necesario asistir al 80% de las clases prácticas.
Probas de tipo test	Exame tipo test ou verdadeiro/falso.	42
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	Exame oral e práctico no tatami.	58%

Outros comentarios sobre a Avaliación

CONVOCATORIA ORDINARIA:

Probas de tipo test : obter un cinco sobre dez no exame correspondente.

A avaliación da docencia teórica realizarase mediante unha proba final escrita correspondente aos temas impartidos durante

o curso: exame tipo test ou verdadeiro/falso .

Probos prácticas : obter un cinco sobre dez no exame correspondente. Asistencia ao 80% das prácticas.

A avaliación da docencia de laboratorios realizarase de forma continua mediante o control da asistencia dos alumnos (é necesario asistir ao 80% das clases prácticas), e efectuarase tamén unha proba práctica final (exame oral) correspondente aos temas impartidos durante o curso.

A **cualificación final** obterase realizando unha media ponderada dos dous exames superados. No caso de que tan só se supere un dos exames, a cualificación positiva (do exame superado) conservarase unicamente ata a seguinte convocatoria de xullo.

As cualificacións de cada convocatoria serán **publicadas** no taboleiro do despacho, onde se indicará as datas de revisión dos exames.

Se aplicarán los mismos criterios de evaluación para el **RESTO DE CONVOCATORIAS**.

Bibliografía. Fontes de información

Gutiérrez, A. y Prieto, I., **Teoría y praxis del juego en las actividades de lucha**, Wanceulen,

Villamón, M. (dir.), **Introducción al judo**, Hispano-Europea,

Taira, S., **Judo (I)**, COE,

Kano, J., **Judo Kodokan**, Eyra,

Taira, S., **La esencia del judo (Tomo I)**, Satori,

Bibliografía complementaria:

- Adams, N. (1992). *Los agarres*. Barcelona: Paidotribo.

- Amador, F.; Castro, U. y Álamo, J.M. (1997). *Luchas, deportes de combate y juegos tradicionales*. Madrid: Gymnos.

- Arpin, L. (1974). *Guía de la defensa personal*. Bilbao: Mensajero.

- Burger, R. (1989). *Judo*. Madrid: ADELEF.

- Castarlenas, J.Ll. y Peré Molina, J. (2002). *El judo en la educación física escolar. Unidades didácticas*. Barcelona: Hispano Europea.

- Draeger, D.F. (1996). *Modern Bujutsu & Budo. The martial arts and ways of Japan. Volume 3*. Nueva York: Weatherhill.

- Durantez, C. (1977). *Las Olimpiadas Griegas*. Pamplona: Delegación Nacional de Educación Física y Deportes. Comité Olímpico Español.

- Eichelbrenner, D. (1997). *Jeux de lutte. 52 jeux pour l'école élémentaire*. París: Revue EPS.

- Federación Española de Lucha-Comité Nacional de Sambo. (1997). *Técnicas de Sambo. Programa oficial hasta cinturón negro*. Madrid: Esteban Sanz.

- Franco Sarabia, F. (1985). *Cinturón negro de judo: programa oficial*. Madrid: Esteban Sanz Martínez.

- Frederic, L. (1989). *Diccionario ilustrado de las artes marciales*. Madrid: Eyra.

- Funakoshi, G. (1989). *Karate-do. Mi camino*. Madrid: Eyra.

- García Romero, F. (1992). *Los Juegos Olímpicos y el deporte en Grecia*. Sabadell: AUSA.

- Gutiérrez Santiago, A. (2006). Iniciación a los deportes de lucha. En V. Arufe Giraldez, M.J. Martínez Patiño y J.L. García Soidán (Corrds.), *La iniciación deportiva. Un enfoque multidisciplinar* (213-225). Santiago de Compostela: Asociación Cultural Atlética Gallega.

- Gutiérrez Santiago, A. (2008). La creatividad en el judo. En A. Martínez Vidal y P. Díaz Pereira (Coords.), *Creatividad y deporte: consideraciones teóricas e investigaciones breves* (205-223). Sevilla: Wanceulen.

- Gutiérrez Santiago, A. (2011). El judo para deportistas con discapacidad visual. En A. Gutiérrez Santiago (Autor), *La iniciación deportiva para personas con ceguera y deficiencia visual* (135-194). Málaga: Aljibe.

- Gutiérrez Santiago, A. y Maceira Gago, A. (2003). *Deportes de loita*. Santiago de Compostela: Igapepsa.

- Gutiérrez Santiago, A. y Prieto Lage, I. (2006). Errores en el modelo técnico deportivo en la iniciación al Judo: Morote Seoi

Nague. *Revista de Educación Física: Renovar la teoría y práctica*, 102, 29-33.

- Gutiérrez Santiago, A. y Prieto Lage, I. (2007). Las claves en el proceso de enseñanza-aprendizaje de la técnica de judo desde la perspectiva del error: O Soto Gari vs. O Soto Guruma. *Motricidad. European Journal of Human Movement*, 18, 93-110.
- Gutiérrez Santiago, A. y Prieto Lage, I. (2007). El entrenamiento y la enseñanza del judo desde la perspectiva del error. En V. Arufe Giráldez, M.J. Martínez Patiño y J.L. García Soidán (Corrds.), *Entrenamiento en niños y jóvenes deportistas* (179-197). Santiago de Compostela: Asociación Cultural Atlético Gallega.
- Gutiérrez Santiago, A. y Prieto Lage, I. (2007). Ippon Seoi Nague vs. Morote Seoi Nague. Los 10 puntos básicos para su utilización en el proceso de enseñanza-aprendizaje desde la perspectiva del error. *Revista de Educación Física: Renovar la teoría y práctica*, 105, 19-24.
- Gutiérrez Santiago, A., Prieto Lage, I., Cancela Carral, J.M. (2009). Most frequent errors in judo Uki Goshi technique and the existing relations among them analysed through T-Patterns. *Journal of Sports Science and Medicine*, 8(CSSI 3), 36-46.
- Huelí, J.M. (2000). *Judo: la actividad física y deportiva extraescolar en los centros educativos*. Madrid: Consejo Superior de Deportes.
- Inman, R. (1989). *Judo. Las técnicas de los campeones de combate*. Madrid: Eyras.
- Inogai, T. y Habersetzer, R. (2002). *Judo pratique. Du débutant à la ceinture noire*. París: Amphora.
- Inokuma, I. y Sato, N. (1980). *Best Judo*. Tokyo: Kodansha Internacional.
- Jazarin, J.L. (1996). *El espíritu del judo. Las enseñanzas de un maestro de artes marciales*. Madrid: Eyras.
- Kawaishi, M. (1977). *Mi método de judo*. Barcelona: Bruguera.
- kawaishi, M. (1969). *Mi método de defensa personal*. Barcelona: Bruguera.
- Kimura, M. (1976). *El Judo. Conocimiento práctico y normas*. Barcelona: Aedos.
- Kolychkine, A. (1988). *Judo, arte y ciencia*. La habana: Científico -Técnica.
- Kolychkine, A. (1989). *Judo. Nueva didáctica*. Barcelona: Paidotribo.
- Kudo, K. (1979). *Judo en acción*. Bilbao: Fher.
- Ministère de l'Éducation Nationale de la jeunesse et des Sports (1990). *L'éducation physique et sportive à l'école. Les sports de combat. Les jeux d'opposition*. París: Revue EPS.
- Nobuyoshi, T. (2002). *Aikido. Etiqueta y transmisión. Manual para uso de los profesores*. Barcelona: Paidotribo.
- Nossov, K. (2011). *Gladiadores. El espectáculo más sanginario de Roma*. Madrid: LIBSA.
- Paez, C. y Vilalta, E. (1983). *Judo infantil, pedagogía y técnica*. Barcelona: Generalitat de Catalunya e INEF.
- Pous Borrás, S. (1993). La justa, un aspecto deportivo medieval. *Habilidad motriz*, 3, 31-37.
- Ratti, O. y Westbrook, A. (2000). *Los secretos del samurai. Las artes marciales en el Japón feudal*. Barcelona: Paidotribo.
- Rodríguez Dabauza, P. (2000). *Jiu jitsu de hoy, vol. 1 y 2: Técnica de defensa personal del samurai de ayer*. Barcelona: Alas.
- Rodríguez Dabauza, P. (2000). *Judo aplicado a la defensa personal*. Madrid: Esteban Sanz.
- Santos Nalda, J. (1990). *Artes marciales. El Aikido*. Barcelona: Paidotribo.
- Segura Mungía, S. (1992). *Los Juegos Olímpicos*. Madrid: Anaya.
- Stevens, J. (1995). *Three Budo Masters. Jigoro Kano, Gichin Funakoshi y Morihei Ueshiba*. Tokyo, Nueva York, Londres: Kodansha International.
- Taberna, P. (1988). *La Lutte. Situations pédagogiques*. París: Vigot.
- Taira, S. (2009). *La esencia del judo (Tomo II)*. Ediciones Satori.
- Torres Casado, G.(1993). *1000 ejercicios y juegos de actividades de lucha*. Barcelona: Paidotribo.
- Turón Marco, Y. (1999). *Iniciación a la esgrima*. Zaragoza: Imagen y deporte.

- Uzawa, T. (1981). *Defensa personal*. Valladolid: Miñón.
- Uzawa, T. (1982). *Pedagogía del judo*. Valladolid: Miñón.
- VV.AA. (1997). *El judo y las ciencias de la educación física y el deporte*. Vitoria-Gasteiz: SHEE-IVEF.
- Watanabe, J. y Avakian, L. (2001). *The secrets of Judo: a text for instructors and students*. Boston: Ed. Carles E. Tuttle. Company.
- Watson, N. (2001). *Father of judo: a biography of Jigoro Kano*. Tokyo, Nueva York, Londres: Kodansha International.

Vídeos, DVD y recursos electrónicos:

- Kodokan Judo. Nage Waza -various techniques and their names-. Tokyo: Kodokan, [200-?]. BCP AV 796.8 nage
- Vídeo DVD. Kodokan Judo. Katame Waza -various techniques and their names-. Tokyo: Kodokan, [200-?]. BCP AV 796.8 kata
- Vídeo DVD. Art to principle. Tokyo: Kodokan, [200-?]. BCP AV 796.8 art
- Vídeo VHS. Lee, Y. (1994). *Judo dinámico. Historia, fundamentos y programa técnico*. Madrid: Budo Internacional Publ. Co. (Vídeo). BCP AV 796.8 judo (Rodríguez Dabauza, P. (1992). *Judo en acción*. Madrid: Budo Internacional Publ. Co.)
- Vídeo DVD. *Gladiadores. Nacidos para luchar*. BBC Sales Company. 2008.
- Vídeo DVD. *Coliseo. Ruedo mortal de Roma*. Divisa Home Video, 2006. Contiene dos documentales:

Recomendacións